

B.A.RAXMANOV

INTERNET TARMOG'I XIZMATLARI VA ULARDAN FOYDALANISH

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SPORT VAZIRLIGI

JISMONIY TARBIYA VA SPORT BO‘YICHA
MUTAXASSISLARNI QAYTA TAYYORLASH VA
MALAKASINI OSHIRISH INSTITUTI SAMARQAND FILIALI

B.A.RAXMANOV

INTERNET TARMOG‘I
XIZMATLARI VA ULARDAN
FOYDALANISH

Uslubiy qo‘llanma

“Jismoniy tarbiya yo‘riqchisi” maktabgacha ta’lim tashkilotlarida faoliyat yoritayotgan jismoniy tarbiya yo‘riqchilari malaka oshirish kursi uchun

“Samarqand davlat chet tillar instituti” nashriyoti
Samarqand – 2025

B.Raxmanov. Internet tarmog‘i xizmatlari va ulardan foydalanish. Uslubiy qo‘llanma. – Samarqand: “Samarqand davlat chet tillar instituti” nashriyoti, 2025 – 61 b.

Ushbu uslubiy qo‘llanma “Jismoniy tarbiya yo‘riqchisi” maktabgacha ta’lim tashkilotlarida faoliyat yoritayotgan jismoniy tarbiya yo‘riqchilari malaka oshirish kursi uchun mo‘ljallangan bo‘lib, unda ta’lim jarayonining sifatini oshirish va jismoniy tarbiya yo‘riqchilarining internet-resurslardan samarali foydalanishga oid usullar va tavsiyalarni taqdim etadi. Qo‘llanmada internet tarmog‘ining ahamiyati, uning zamonaviy ta’lim jarayonlari va pedagogik faoliyatga ta’siri tahlil qilinadi. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portali, davlat axborot resurslari va interaktiv xizmatlar, ta’limda onlayn vositalar va xizmatlardan, ta’lim platformalaridan foydalanishga oid aniq tavsiyalar va misollar taqdim etiladi..

Ushbu qo‘llanma jismoniy tarbiya yo‘riqchilari, o‘quvchilar, metodistlar va ta’lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etishga qiziquvchilar uchun mo‘ljallangan.

Taqrizchilar:

T. Oqnazarov, p.f.b.f.d.(PhD)

Z. Begimqulov, p.f.b.f.d (PhD), dotsent

Mazkur uslubiy qo‘llanma Jismoniy tarbiya va sport bo‘yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti Ilmiy kengashining 2024-yil 2-dekabrdagi 9-sonli yig‘ilishida nashrga tavsiya etilgan.

KIRISH

Bugungi kunda raqamli texnologiyalardan foydalanish kundalik hayotning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Pedagog xodimlar va mutaxassislar faoliyatini qo'llab-quvvatlashda internet muhim o'rin tutadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari mutaxassislariga Internet tarmog'i taqdim etadigan eng muhim foydasi — bu ko'plab ta'lim resurslaridan foydalanishdir. Pedagoglar innovatsion o'qitish usullarini, zamonaviy dars rejalari va o'quv materiallarini turli veb-saytlar, bloglar, onlayn kurslar va platformalardan topib, o'z amaliyotlarida qo'llashlari mumkin. Bunday manbalar pedagoglarga kasbiy dunyoqarashini kengaytirish va o'qitish strategiyalarini bolalarning o'zgaruvchan ehtiyojlari va qiziqishlariga moslashtirish imkonini beradi.

Internet uzluksiz kasbiy rivojlanish uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi. Onlayn kurslar, veb-seminarlar va virtual konferentsiyalar ularni maktabgacha ta'lim sohasidagi so'nggi tadqiqotlar va yangiliklardan xabardor qiladi. Bu, ayniqsa, ta'limning an'anaviy shakllaridan foydalanish imkoniyati cheklangan chekka hududlarda ishlaydigan mutaxassislar uchun juda muhimdir.

Ijtimoiy tarmoqlar va forumlar ta'lim amaliyotlari, muammolar va yutuqlarni muhokama qilish uchun maydonga aylanmoqda. Bunday hamkorlik nafaqat o'qituvchilarning kasbiy o'sishiga, balki ta'limda innovatsion uslub va yondashuvlarning keng tarqalishiga ham xizmat qiladi.

Internetdan foydalanish, shuningdek, o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni osonlashtiradi. Pedagoglar onlayn platformalardan ota-onalarni farzandlarining yutuqlari haqida xabardor qilishlari, birgalikdagi tadbirlar va maslahatlar tashkil etishlari mumkin. Bunday o'zaro hamkorlik bolaning bolalar bog'chasida ham, uyda ham rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydigan yagona ta'lim maydonini yaratishga yordam beradi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagog xodimlari qo'lida kuchli vosita bo'lgan Internetdan to'g'ri foydalanilsa, ularga ta'lim sifatini oshirish va bolalarning har tomonlama rivojlanishi uchun behisob imkoniyatlar ochib beradi. Har bir bolaning barkamol rivojlanishini ta'minlash uchun texnologiyadan foydalanish va ta'limning an'anaviy shakllari o'rtasidagi muvozanatni izlashni davom ettirish muhimdir. Ushbu qo'llanmada quyidagi masalalar ko'rib chiqiladi:

- Internet tarmog'ining tarixi va tuzilishi. O'quv jarayoniga internet-resurslardan foydalanishning asosiy usullari.
- Ta'lim jarayonida Elektron pochta va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning afzalliklari.
- Davlat axborot resurslari va interaktiv xizmatlardan foydalanish.
- Ta'limda onlayn vositalar va xizmatlardan, ta'lim platformalaridan foydalanish.

I-BOB. O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUKUMAT PORTALI

1.1. INTERNET TARMOG‘I TUZILISHI

Internet — bu butun dunyo bo‘ylab o‘zaro bog‘langan kompyuter tarmoqlarining global tizimi. Bu millionlab davlat, xususiyl, hukumat va akademik tarmoqlaridan tashkil topgan markazlashtirilmagan tarmoq. Internet elektron pochta, ijtimoiyl tarmoq, veb-sahifalar va fayllarni almashish kabi keng turdagi axborot resurslari va xizmatlarini taqdim etadi.

Internetning asosiy komponentlari va xususiyatlari:

World Wide Web (WWW): Bu Internetning eng mashhur qismi bo‘lib, brauzerlar orqali kirish mumkin bo‘lgan o‘zaro bog‘langan veb-sahifalar tizimidir. Butunjahon Internet tarmog‘ida axborot gipermatn ko‘rinishida taqdim etiladi, bu foydalanuvchilarga havolalar yordamida bir sahifadan ikkinchisiga o‘tish imkonini beradi.

Elektron pochta (E-mail): Foydalanuvchilarga xabarlarni raqamli ravishda yuborish va qabul qilish imkonini beruvchi yana bir muhim Internet xizmati. Elektron pochta shaxsiyl va biznes aloqalarining eng mashhur usullaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Ijtimoiyl media: Facebook, Twitter, Instagram va boshqalar kabi platformalar foydalanuvchilarga bir-biri bilan muloqot qilish, kontent yaratish va ma‘lumot almashish imkonini beradi.

Internet protokollari: TCP/IP protokollarining asosiy to‘plami turli qurilmalarga tarmoq orqali muloqot qilish imkonini beradi. Protokollar ma‘lumotlarni uzatishni nazorat qiladi, ularni to‘g‘ri etkazib berish va qabul qilishni ta‘minlaydi.

Fayl almashish va Internet xizmatlari: Internet ko‘plab fayl almashish xizmatlarini, jumladan bulutli saqlash, FTP va P2P tarmoqlarini taqdim etadi.

Onlayn aloqalar: videokonferentsaloqa, chatlar va messenjerlar insonlarga joylashuvidan qat‘iyl nazar real vaqtda muloqot qilish imkonini beradi.

Internet ta‘lim, biznes, aloqa, o‘yin-kulgi kabi hayotning ko‘plab jabhalariga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Shuni tushunish kerakki, barcha afzalliklariga qaramay, Internetga kirish ma‘lumotlar xavfsizligi va maxfiyligini bilishni talab qiladi.

Internetning rivojlanish tarixi 20-asrning 60-yillari boshlariga borib taqaladi va bu davr mobaynida u juda tez sur‘atlar bilan rivoj topdi.

Internetning ilk shakllari harbiy va ilmiy maqsadlarda ishlatilgan tarmoqlar edi.

ARPANET (Advanced Research Projects Agency Network) — Internet tarixida muhim o‘rin tutadi. ARPANET — Amerika Qo‘shma Shtatlari Mudofaa Vazirligining Ilg‘or Tadqiqot Loyihalari Agentligi (ARPA) tomonidan 1969-yilda yaratilgan birinchi protokol-asosidagi tarmoq edi. Ushbu tarmoq bir nechta universitet va tadqiqot markazlarini bir-biriga ulash orqali ma‘lumot almashishni ta‘minladi. 1983-yilda ARPANET ikkiga bo‘lingan: harbiy maqsadlar uchun MILNET va ilmiy-tadqiqot maqsadlari uchun qolgan qismi. Shu bilan birga, Internetning asosiy tuzilishi paydo bo‘ldi.

90-yillarning boshida World Wide Web (WWW) yaratilishi bilan Internet keng ommaga mo‘ljallangan global tarmoqqa aylandi. WWW — bu gipermatn hujjatlarini bir-biriga bog‘lab, foydalanuvchilarga Internet orqali ma‘lumot olish imkonini beruvchi tizimdir. WWWning asoschisi — Tim Berners-Lee, u 1989-yilda ushbu tizimni taklif qilgan.

Internetning rivojlanishi to‘xtovsiz davom etmoqda va kelajakda yana ko‘plab yangilanishlar va o‘zgarishlarni keltirib chiqarishi kutilmoqda. Raqamli inqilobning ushbu davrida, texnologiya jamiyat va madaniyatning ko‘plab qatlamiga chuqurroq singib bormoqda, yangi imkoniyatlarni yaratib, shu bilan birga yangi xavflar va qiyinchiliklarni ham keltirib chiqarmoqda.

Nazorat savollari

1. Internetning rivojlanishi qaysi o‘n yillikda boshlangan?
2. ARPANET nima va u Internet tarixida qanday rol o‘ynagan?
3. TCP / IP qachon va qanday qilib ARPANET uchun standart protokolga aylandi?
4. World Wide Web asoschisi kim va u bu g‘oyani qachon taklif qilgan?
5. 2000-yillarning boshlarida mobil Internet va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishi jamiyatga qanday ta‘sir qildi?
6. Bulutli xizmatlar va ma‘lumotlarni saqlashning afzalliklari nimada?

1.2. ELEKTRON POCHTA

Elektron pochta (ingl. email, e-mail, electronic mail) — Internet tarmogʻi foydalanuvchilari oʻrtasida elektron xabarlarni yuborish va qabul qilish texnologiyasi va xizmati.

Elektron pochtaning afzalliklari:

- ✓ Inson tomonidan osongina qabul qilinadigan va eslab qolinadigan **foydalanuvchi nomi@domen nomi** koʻrinishidagi manzillar;
- ✓ oddiy va formatlangan matnlar, shuningdek ixtiyoriy fayllarni (matnli hujjatlar, mediafayllar, dasturlar, arxivlar va boshqalar) uzatish imkoniyati;
- ✓ serverlarning mustaqilligi (umuman olganda, ular bir-biriga toʻgʻridan-toʻgʻri murojaat qilishadi);
- ✓ xabarni yetkazib berishning ishonchliligi;
- ✓ insonlar va dasturlar tomonidan foydalanish qulayligi, xabarlarni uzatishning yuqori tezligi.

Elektron pochtaning kamchiliklari:

- ✓ spam (ommaviy reklama va virusli pochta xabarlari) kabi hodisaning mavjudligi;
- ✓ xabarni yetkazib berishda mumkin boʻlgan kechikishlar (bir necha kungacha);
- ✓ bitta xabarning oʻlchamiga va pochta qutisidagi xabarlarning umumiy hajmiga cheklovlar.

Elektron pochta tizimi quyidagicha ishlaydi:

Xabar yaratish: foydalanuvchi elektron pochta mijozida yoki elektron pochta xizmatining veb-interfeysida matnli xabar yaratadi.

Xabar yuborish: foydalanuvchi qabul qiluvchining elektron pochta manzilini koʻrsatadi va elektron pochta serverlari orqali yuboriladigan xabarni yuboradi.

Xabarni qabul qilish: xabar pochta serveriga yuboriladi, u erda qabul qiluvchi uni olmaguncha saqlanadi. Qabul qiluvchi elektron pochta mijozida yoki veb-interfeysi yordamida pochta qutisini tekshirishi va xabarni oʻqishi mumkin.

Xabarga javob: qabul qiluvchi xabarga asl joʻnatuvchiga yoki boshqa koʻrsatilgan qabul qiluvchiga qaytariladigan yangisini yaratish orqali javob berishi mumkin.

Elektron pochta himoya va xavfsizlik

Elektron pochta foydalanishning asosiy masalalaridan biri bu shaxsiy maʼlumotlarni himoya qilish va uzatilayotgan maʼlumotlarning

xavfsizligi. Pochta yuborish va qabul qilishda TLS (Transport Layer Security) kabi shifrlashdan foydalanish ma'lumotlarni ushlab qolishdan himoya qilishga yordam beradi.

Fishing va spam

Fishing va spam elektron pochta foydalanuvchilari uchun muhim muammo bo'lib qolmoqda. Fishing hujumlari odatda ishonchli tashkilotlardan yozishmalar sifatida niqoblangan soxta xabarlarni yuborish orqali parollar va kredit karta ma'lumotlari kabi foydalanuvchining shaxsiy ma'lumotlarini olishga qaratilgan. Spam-bu istalmagan xabarlar, ko'pincha reklama xarakteriga ega. Ko'pgina elektron pochta xizmatlari va mijozlari fishing va spamga qarshi vositalar va filtrlarni taklif qilishadi.

Bulutli xizmatlar va integratsiya

Gmail, Outlook.com va Yahoo!Mail kabi zamonaviy elektron pochta xizmatlari, nafaqat elektron pochta imkoniyatlarini, balki fayllarni, taqvimlarni va kontaktlarni saqlash uchun o'rnatilgan bulutli xizmatlarni ham taklif etadi, bu internetga ulangan har qanday qurilmadan ma'lumotlarni tashkil qilish va ularga kirishni osonlashtiradi. Hujjatlar, jadvallar va taqdimotlar kabi boshqa xizmatlar bilan integratsiya real vaqtda hamkorlik va ma'lumot almashish imkonini beradi.

Elektron pochta raqamli asrning eng muhim vositalaridan biri bo'lib qolmoqda. Uning evolyutsiyasi va turli xil onlayn xizmatlar bilan integratsiyasi uni shaxsiy, ta'lim va professional maqsadlar uchun ajralmas vositaga aylantiradi. Biroq, shaxsiy ma'lumotlaringizni himoya qilish va firibgarlikdan qochish uchun elektron pochtdan foydalanishda xavfsizlik va ehtiyot choralarini yodda tutish muhimdir.

O'zbekiston Respublikasi ham o'z milliy elektron pochta ega.

uMail.uz elektron pochta xizmati. ID.UZ tizimida ro'yxatdan o'tgan har bir foydalanuvchi uMail.uz tizimida pochta qutisiga ega bo'lishi mumkin.

Asosiy afzalliklari:

- xatlar O'zbekistonda joylashgan serverlar orqali almashishi ma'lumotlar almashish xavfsizligini ta'minlaydi;
- xalqaro trafikdan foydalanmaslik;
- pochtaga keluvchi xatlar to'g'risida ma'lumotni SMS-xabar orqali olish mumkinligi;
- ID.UZ tizimi bilan integratsiyasi Elektron hukumat axborot tizimlarida ishlatish imkonini beradi.

uMail.uz – bepul elektron pochta xizmati.

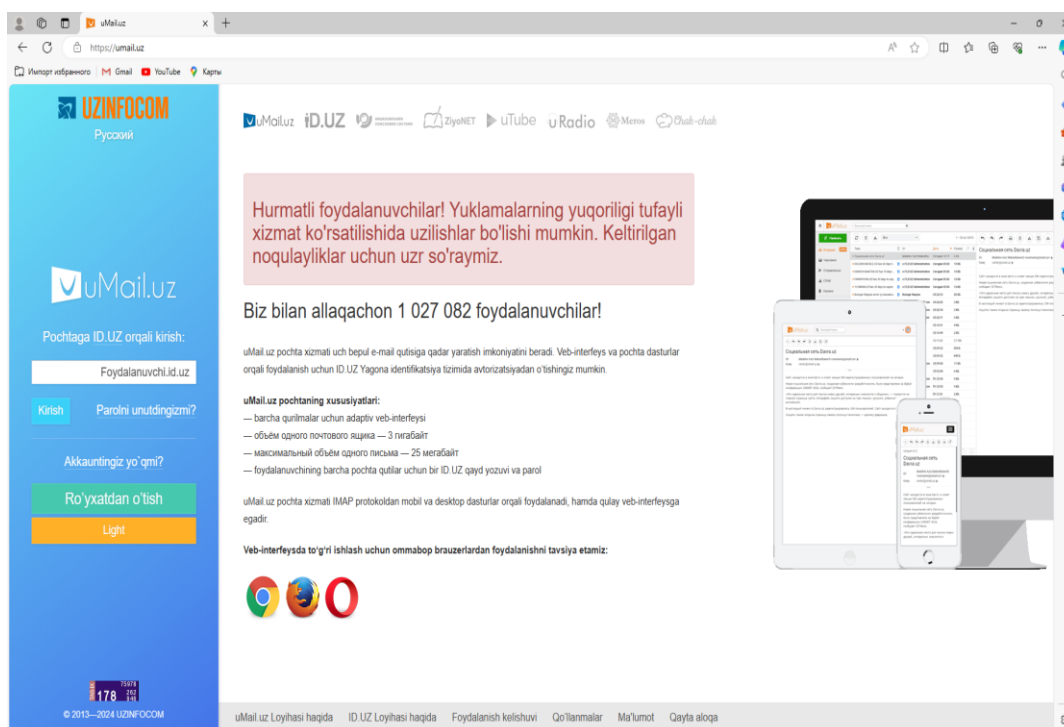
uMail.uz pochta barcha xohlovchilar uchun qulay interfeysga ega bo'lgan, viruslar va spamdan ishonchli himoyalangan elektron pochta qutisini bepul taklif etadi.

Pochta xizmatining ba'zi qoidalar:

- pochta qutisini ochish uchun albatta ID.UZ tizimidan ro'yxatdan o'tishingiz kerak;
- bitta xatning maksimal hajmi 100 Mb;
- pochta qutisining maksimal hajmi 10 Gb;
- pochta qutisidan bir yildan ortiq foydalanilmasa u o'chirib tashlanadi.

Xizmatning veb-interfeysidan ham, IMAP protokolidan foydalangan holda xatlarni sinxronlashtirish orqali foydalanuvchining kompyuterida pochta mijosi orqali ham foydalanish mumkin.

uMail.uz ning bosh sahifasi quyidagi rasmda berilgan.

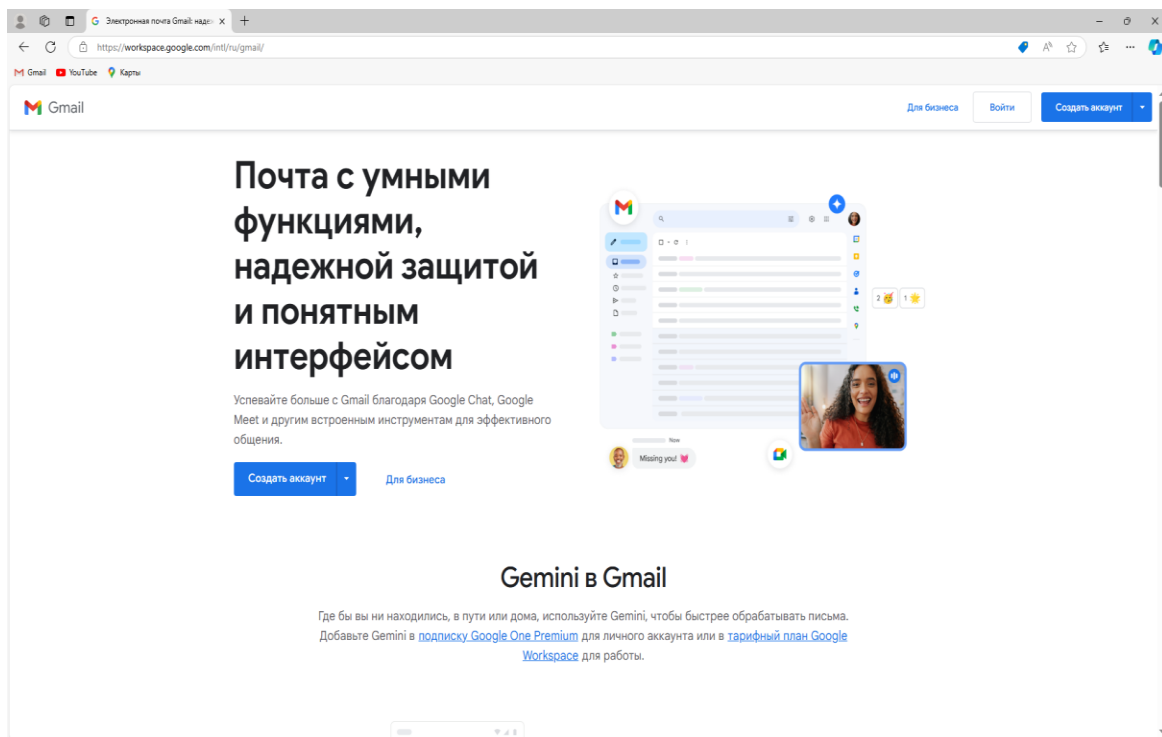

Gmail.com saytida elektron pochta yaratish

Gmail.com da elektron pochta yaratish juda oddiy. Ushbu jarayonni bosqichma-bosqich ko'rib chiqamiz:

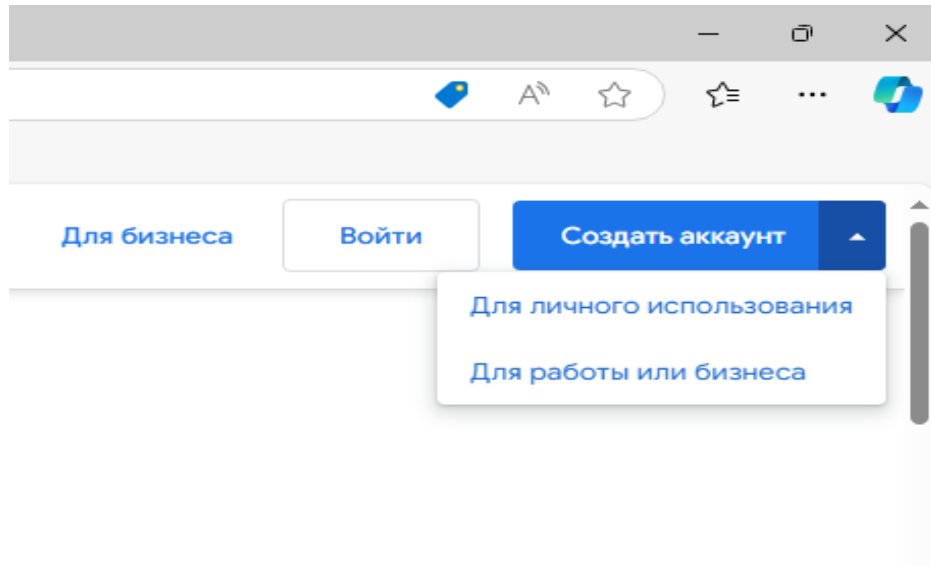
1. Gmail.com veb-saytiga o'ting:

Veb-brauzeringizni oching va manzil satriga gmail.com ni kiriting.

Ro'yxatdan o'tish boshlanishi:

Gmail bosh sahifasida "Hisob yaratish" (Создать аккаунт) tugmasini bosing. Ushbu tugma odatda kirish formasining pastki qismida joylashgan.

Hisob turini tanlang:

Sizdan hisob kim uchun yaratilishini tanlashingiz so'raladi: "O'zingiz uchun" (Для личного использования), yoki "Biznesni boshqarish uchun" (Для работы или бизнеса). Tegishli variantni tanlang.

Shaxsiy ma'lumotlarni to'ldirish:

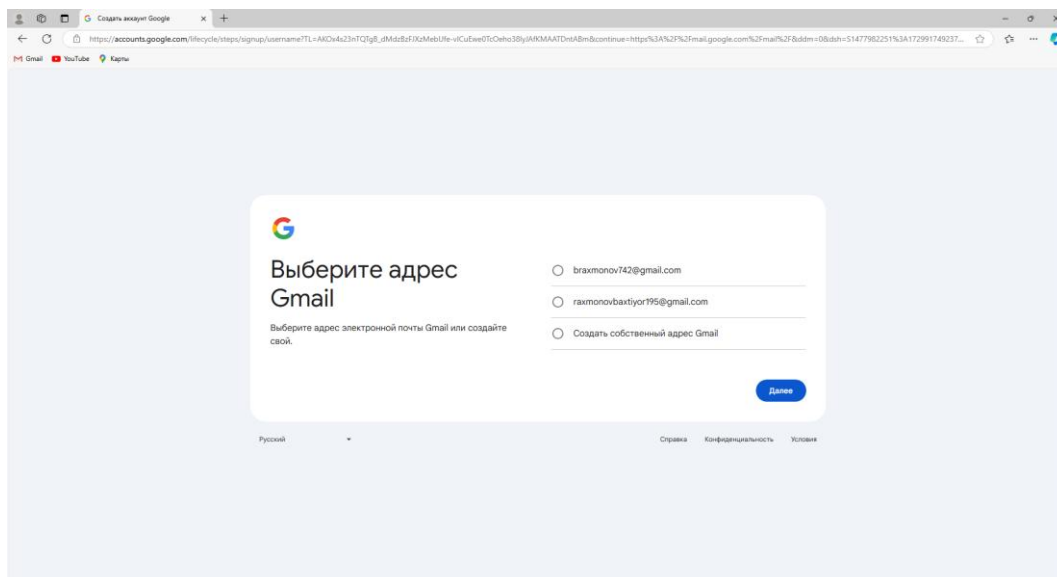
Ko'rsatilgan shaklda ma'lumotlaringizni to'ldiring:

Ism va familiya: ismingizni va familiyangizni kiriting.

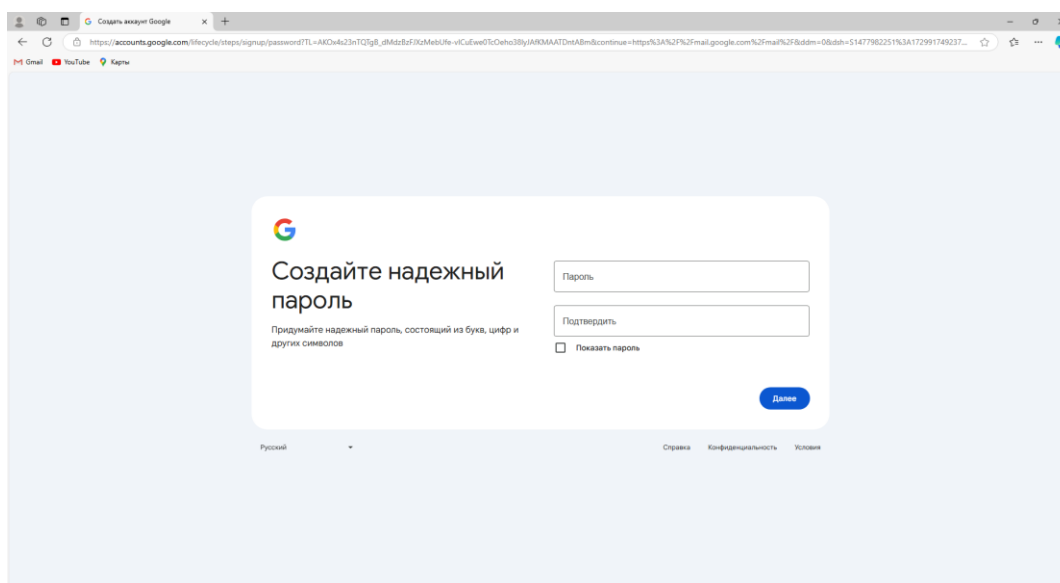
Tug'ilgan sana va jinsingizni kiriting:

Iltimos, tugʻilgan sana va jinsingizni koʻrsating. Bu maʼlumotlar hisobingizni himoya qilish va xizmatni individuallashtirish uchun zarur

Foydalanuvchi nomi: Elektron pochta manzilingizga aylanadigan noyob foydalanuvchi nomini tanlang (masalan, username@gmail.com). Agar tanlangan foydalanuvchi nomi olinsa, boshqa variantni sinab koʻring yoki raqamlarni qoʻshing.

Parol: Kuchli parol yarating va kiriting, keyin tasdiqlash uchun uni takrorlang. Parol xavfsizlikni ta'minlash uchun etarlicha murakkab bo'lishi kerak.

Бог'lanish uchun ma'lumot:

Mobil telefon raqamingizni va qayta tiklanadigan elektron pochta manzilingizni kiriting (ixtiyoriy, lekin parolingizni yo'qotib qo'ysangiz, hisobingizga kirishni tiklash tavsiya etiladi).

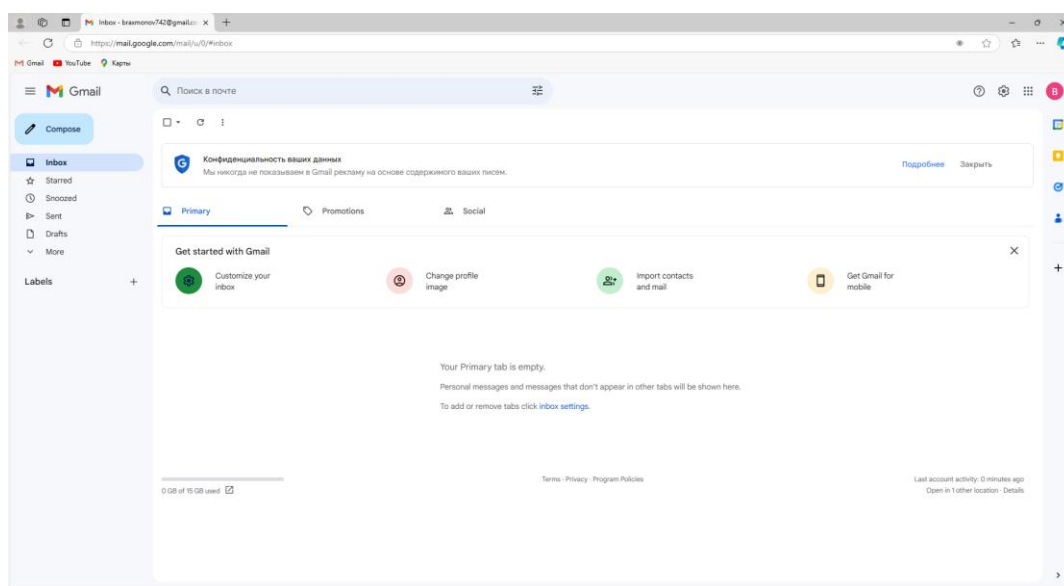
Аgar siz telefon raqamini kiritgan bo'lsangiz, Google sizga tasdiqlash kodi bilan SMS yuborishi mumkin. Tasdiqlashni yakunlash uchun ushbu kodni tegishli maydonga kiriting.

Фойдаланиш шартларини qабул қилиш:

Google foydalanish shartlari va maxfiylik siyosati bilan tanishib chiqing. Shundan so'ng, ular bilan kelishuvingizni tasdiqlash uchun katakchani belgilang va "Keyingi" tugmasini bosing.

Ro'yxatdan o'tishni muvaffaqiyatli tugatgandan so'ng, siz Gmail interfeysiga o'tasiz, u erda siz hisob qaydnomangizni sozlashni boshlashingiz mumkin: imzo qo'shish, mavzuni o'rnatish, kontaktlarni import qilish va hk.

Yangi Gmail hisobingiz endi foydalanishga tayyor. Siz elektron pochta xabarlarini yuborish va qabul qilishni boshlashingiz mumkin. Hisobingiz ma'lumotlarini, shu jumladan parolingizni xavfsiz joyda saqlang.

Elektron pochta odatda quyidagi papkalar bo'ladi:

Входящие(Inbox) – kiruvchi xabarlar saqlanadigan papka. Ushbu papkada sizga kelib tushgan xabarlar saqlanadi.

Отправленные(Sent) – siz yuborgan xatlar saqlanadigan papka.

Черновики (Drafts) – qoralamalar. Yangi xabar yaratib uni yubormasak bunday xabarlar ushbu papkada saqlanadi.

Архив (Archive) – o'qib bo'lingan xabarlarni siz ushbu papkaga arxivlab qo'yishingiz mumkin.

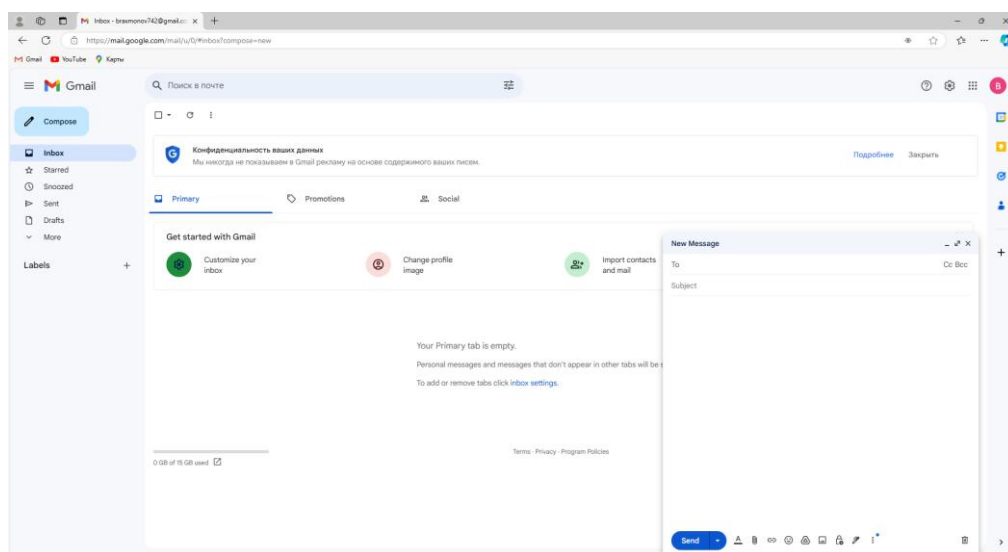
Спам (Spam) – spam xabarlar saqlanadigan papka. Ushbu papkada turli xil reklama xususiyatidagi xabarlar yoki notanish manzillardan kelgan xabarlarni saqlanadi.

Корзина (Trash) – o'chirilgan xabarlar saqlanadigan papka.

Yangi xabar yaratish quyidagicha amalga oshiriladi

1. Написать (Compose) tugmasi bosiladi

2. Quyidagi sahifa ochiladi

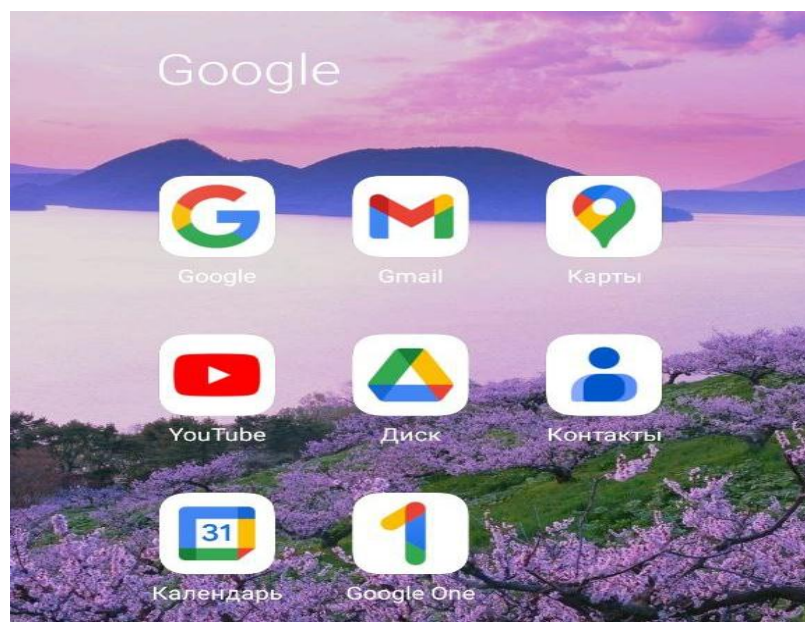
3. Кому (To) maydoniga qabul qiluvchining elektron pochta manzili kiritiladi

4. Тема (Subject) maydoniga xabar mavzusi kiritiladi

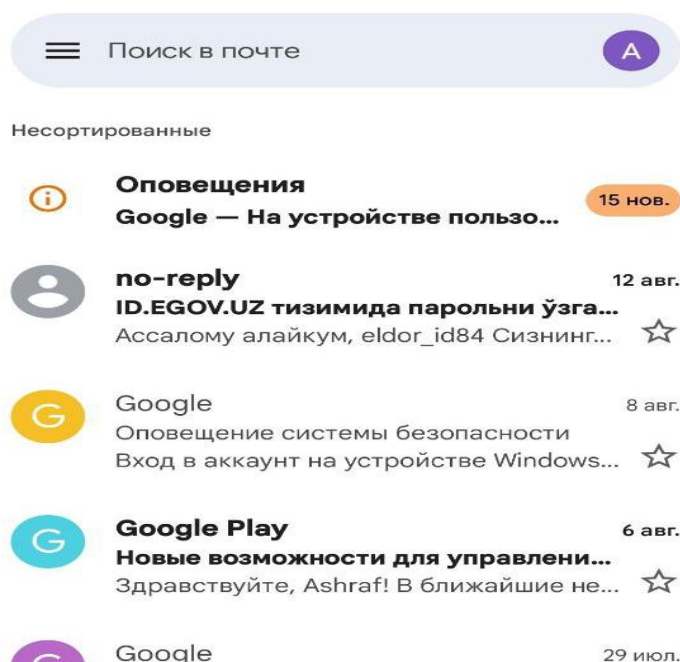
5. Xabar matni kiritiladi

6. Agar siz xabarga biror hujjat yoki faylni biriktirmoqchi bo'lsangiz Прикрепить файл (Attach files) tugmasini bosib kerakli faylni tanlaysiz

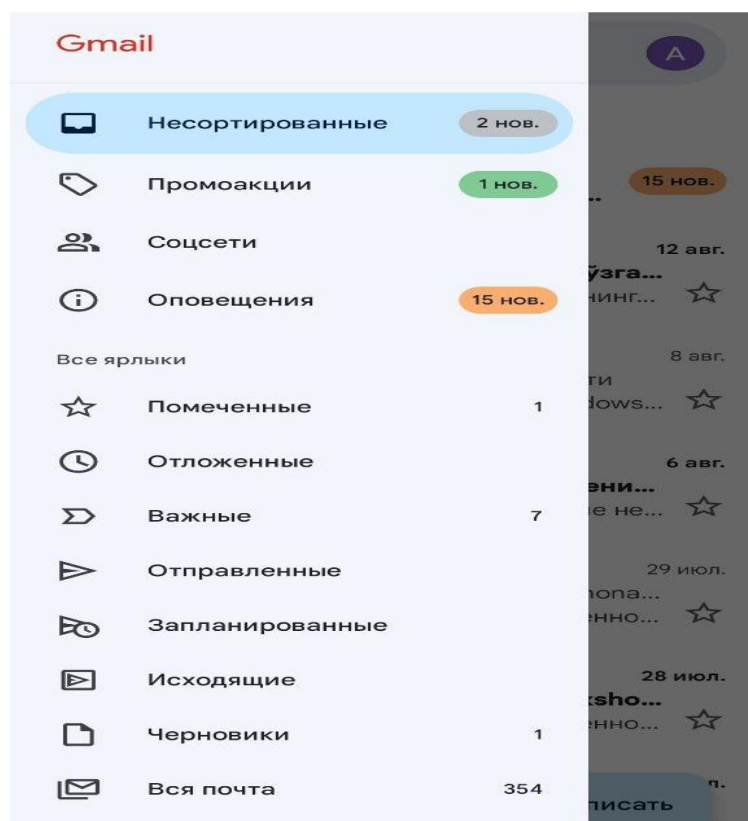
7. Отправить (Send) tugmasi bosiladi

Gmail.com elektron pochtasidan mobil qurilmalardagi Gmail ilovasi orqali ham foydalanish mumkin. Buning uchun mobil qurilamadagi Gmail ilovasi ishga tushiriladi.

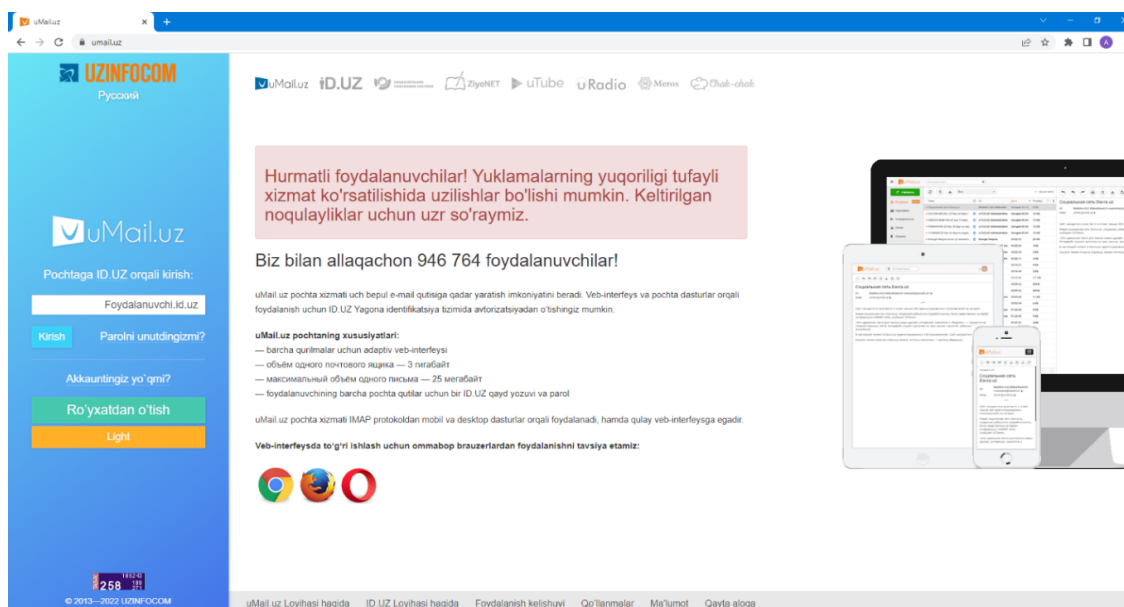

Mobil ilovada ham yuqorida aytib o‘tilgan papkalar mavjud.

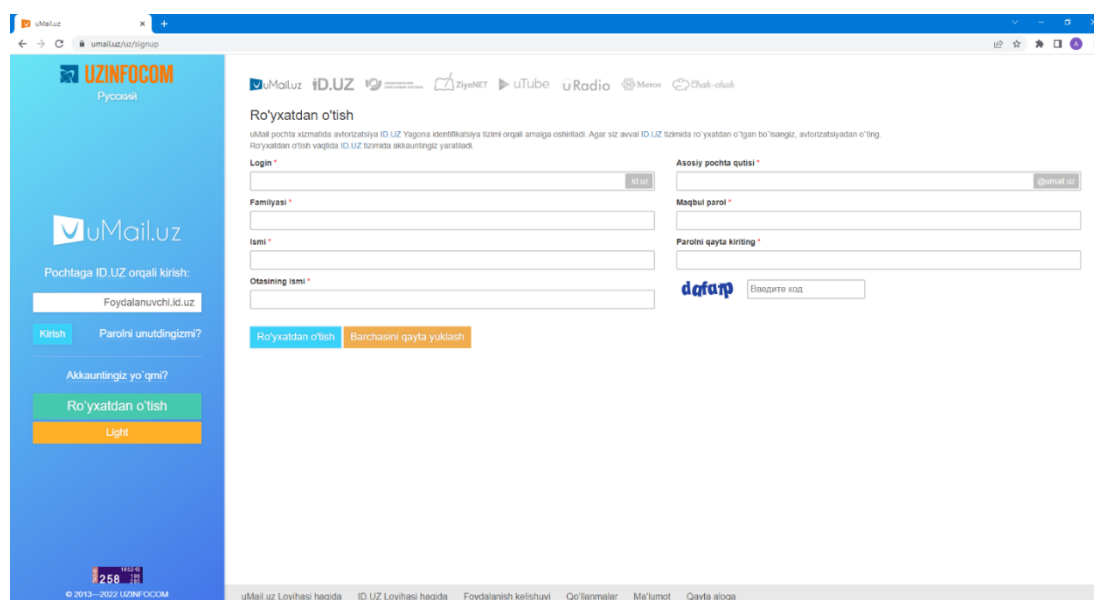

Endi umail.uz saytida elektron pochta yaratishni ko‘rib chiqamiz. Elektron pochta yaratish quyidagicha amalga oshiriladi:

1. Ixtiyoriy brauzerda umail.uz saytini oching. Quyidagi sahifa hosil bo‘ladi

2. Ro'yxatdan o'tish tugmasini bosib

3. Ushbu sahifadagi maydonlarni to'ldirib Ro'yxatdan o'tish tugmasini bosib

Umail.uz saytida yaratilgan elektron pochta ko'rinishi va undan foydalanish tartibi yuqorida mail.ru saytida yaratilgan pochtdan foydalanish tartibiga o'xshash bo'lganligi uchun batafsil to'xtalib o'tmaymiz.

Ta'lim jarayonida elektron pochta imkoniyatlaridan foydalanish

O'quvchilar, o'qituvchilar va ma'muriy xodimlar o'rtasida ma'lumot almashish vositalarini taqdim etish orqali elektron pochta ta'lim jarayonida muhim rol o'ynaydi. Ta'lim kontekstida elektron pochtdan foydalanishning bir qator afzalliklari va o'ziga xos xususiyatlari mavjud.

Asosiy afzalliklari:

Yaxshilangan aloqa: elektron pochta xabarlar va hujjatlarni tez va samarali almashish imkonini beradi, bu esa o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilashni ta'minlaydi.

Resurslarning mavjudligi: o'qituvchilar elektron pochta orqali o'quv materiallari, tashqi manbalarga havolalar va uy vazifalarini osongina yuborishlari mumkin, bu esa barcha kerakli manbalarga o'quvchilar uchun qulay kirish imkonini beradi.

Moslashuvchanlik va harakatchanlik: internetga ulangan har qanday qurilmadan elektron pochta xabarlarini qabul qilish va yuborish qobiliyati bilan o'quv jarayoni yanada moslashuvchan bo'ladi. O'quvchilar topshiriqlar ustida ishlashlari va o'qituvchilar bilan nafaqat uydan yoki kutubxonadan, balki yo'lda ham muloqot qilishlari mumkin.

Arxivlash va boshqarish: elektron pochta aloqa va o'quv materiallarini arxivlashni osonlashtiradi, istalgan vaqtda muhim ma'lumotlarni tashkil qilish va ularga kirishni ta'minlaydi.

Barqarorlik: elektron hujjatlar va xabarlar orqali qog'ozdan foydalanishni kamaytirish barqarorlikka yordam beradigan yana bir muhim afzallikdir.

Mumkin bo'lgan qiyinchiliklar va tavsiyalar:

Haddan tashqari ko'p ma'lumot va spam: elektron pochta xabarlarining doimiy oqimi ma'lumotlarning haddan tashqari yuklanishiga olib kelishi mumkin. Xatlarni boshqarish uchun papkalar va filtrlar yaratish orqali pochta qutisini muntazam ravishda tartibga solish muhimdir.

Maxfiylik va xavfsizlik: o'quvchilar va xodimlarga elektron pochtdan xavfsiz foydalanish asoslarini, shu jumladan fishing hujumlari turlarini va murakkab parollardan foydalanishning ahamiyatini o'rgatish kerak.

Samarali aloqa: tushunmovchiliklarga yo'l qo'ymaslik uchun xabarlarini aniq va to'g'ri tuzishni, elektron pochta xabarlarini yuborish uchun to'g'ri vaqtni belgilashni o'rganish muhimdir.

Suiiste'mol qilishdan saqlanish: shaxsiy hujumlar, spam va boshqa nomaqbul xatti-harakatlarning oldini olish uchun o'quv jarayonida elektron pochtdan foydalanishning axloqiy qoidalarini ishlab chiqish va ularga rioya qilish kerak.

Nazorat savollari

1. Elektron pochta nima?

2. Elektron pochtdan foydalanishning afzalliklari nimada?
3. Elektron pochta qanday kamchiliklar mavjud?
4. Elektron pochta tizimining asosiy bosqichlari qanday?
5. Qaysi texnologiyalar elektron pochta himoya qilish va xavfsizligini ta'minlaydi?
6. Elektron pochta kontekstida fishing va spam nima?
7. Zamonaviy elektron pochta xizmatlari qanday imkoniyatlarni taklif etadi?
8. Nima uchun elektron pochtdan foydalanishda xavfsizlik choralariga e'tibor berish muhim?

1.3. IJTIMOIIY TARMOQLAR

Ijtimoiy tarmoq — bu internetda insonlarning bir-biri bilan muloqot qilishlari, axborot almashishlari va bir-birlari bilan aloqada bo'lishlari uchun yaratilgan platforma yoki xizmatdir. Ijtimoiy tarmoqlar foydalanuvchilarga do'stlar, oila a'zolari va hamkasblari bilan bog'lanish, fotosuratlar va videolar ulashish, yangiliklar va yangilanishlarni kuzatish, turli mavzularda munozaralarda ishtirok etish imkonini beradi. Eng mashhur ijtimoiy tarmoqlar qatoriga Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn va TikTok kiradi. Ushbu platformalar insonlar o'rtasidagi muloqotni mustahkamlashga, biznes va professional aloqalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ijtimoiy tarmoqlarning paydo bo'lishi internet evolyutsiyasining muhim bosqichlaridan biri hisoblanadi. Ularning rivojlanishi bir necha davrlarni o'z ichiga oladi:

1. **1990-yillar o'rtalari va oxiri:** Ijtimoiy o'zaro aloqalarning ilk shakllari paydo bo'lgan davr. "Six Degrees" (1997-yilda ishga tushirilgan) ilk ijtimoiy tarmoqlardan biri hisoblanadi. U foydalanuvchilarga profil yaratish, do'st qo'shish va boshqa foydalanuvchilar bilan o'zaro aloqada bo'lish imkonini bergan.

2. **2000-yillar boshlarida:** Bu davrda ijtimoiy tarmoq konsepsiyasi kengroq tarqalib, ko'plab yangi platformalar yaratilgan. "Friendster" (2002), "LinkedIn" (2003) va "MySpace" (2003) o'z vaqtida juda mashhur bo'lgan va foydalanuvchilarga turli xil imkoniyatlar taqdim etgan.

3. **2004-yildan keyin:** Facebookning paydo bo'lishi ijtimoiy tarmoqning ommalashishida muhim rol o'ynadi. 2004-yilda ishga tushirilgan Facebook dastlab universitet talabalari uchun mo'ljallangan

edi, ammo tez orada global darajadagi eng yirik ijtimoiy tarmoqqa aylandi. Shu davrda Tumblr (2007), Instagram (2010), va Snapchat (2011) kabi boshqa platformalar ham paydo bo'lgan.

4. 2010-yillar va keyingi davrlar: Ushbu davrda ijtimoiy tarmoqlar multimedia kontent (rasm, video) ulashish, real vaqtli yangilik tarqatish va tashkiliy ko'nikmalarni rivojlantirishning asosiy vositalariga aylandi. TikTok (2016) va boshqa platformalar yosh avlod orasida juda ommalashdi.

Ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy hayotning ajralmas qismiga aylangan va ular madaniy, ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan katta ta'sir ko'rsatmoqda.

Ijtimoiy tarmoqlarning salbiy tomonlari:

Ijtimoiy tarmoqlar ko'plab qulayliklar va imkoniyatlar yaratgan bo'lsa-da, ular bilan bog'liq salbiy tomonlar ham mavjud. Quyida ijtimoiy tarmoqlarning ba'zi salbiy jihatlari keltirilgan:

1. Shaxsiy hayotning buzilishi: Foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlari tarmoqlarda ulashilishi ko'pincha shaxsiy hayotning buzilishiga olib keladi. Ma'lumotlar noto'g'ri qo'llariga tushishi yoki ruxsatsiz tarqatilishi mumkin.

2. Kiberbulling (Internetdagi zo'ravonlik): Ijtimoiy tarmoqlar kiberbulling uchun qulay platforma hisoblanadi, chunki odamlar anonim ravishda boshqalarga zararli yoki tajovuzkor xabarlar yuborishi oson.

3. Raqamli izlar: Ijtimoiy tarmoqlarda qoldirilgan har qanday kontent deyarli doimiy iz qoldiradi. Bu esa keyinchalik zararli bo'lishi, obro'ga putur yetkazishi yoki tarkibning noto'g'ri kontekstdan foydalanilishiga olib kelishi mumkin.

4. Texnologiyaga qaramlik: Ijtimoiy tarmoqlar giyohvandlikka o'xshash qaramlikni rivojlantirishga olib kelishi mumkin, bu esa vaqtni noto'g'ri boshqarishga, diqqatni jamlash qobiliyatiga ta'sir qiladi.

5. Soxta yangiliklar va dezinformatsiya: Ijtimoiy tarmoqlar orqali tez va keng tarqaladigan soxta ma'lumotlar va dezinformatsiya ijtimoiy fikrni noto'g'ri shakllantirishi va noto'g'ri qarorlar qabul qilinishiga olib kelishi mumkin.

6. Raqobat va o'z-o'zini qabul qilish: Ijtimoiy tarmoqlarda boshqalarning "ideal" hayotlarini ko'rish, o'z hayotini solishtirishga sabab bo'ladi, bu esa stress, depressiya va o'z-o'zini qabul qilish muammolariga olib kelishi mumkin.

7. Xavfsizlik: Ijtimoiy tarmoqlarda kiberxavfsizlik muammolari yuzaga kelishi mumkin, masalan, akkauntlarni buzish, fishing hujumlari va boshqa xakerlik faoliyati.

8. E'tiborning bo'linishi: Ko'plab xabarlar, yangiliklar va bildirishnomalar diqqatni jamlash qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, bu esa samaradorlikning pasayishiga olib keladi.

Ijtimoiy tarmoqlarning salbiy ta'siridan himoyalaniş uchun foydalanuvchilar maxfiylik sozlamalariga e'tibor berishi, keraksiz kontentdan uzoqlashishga va onlayn mavjudligini muvozanatlashga harakat qilishi zarur.

Telegram - bepul dastur, tezkor aloqa almashish vositasidir. Har qanday sinxron tarzda bir necha qurilmalarga o'rnatish mumkin, masalan, kompyuter, smartfon telefon, planshet, televizor shuningdek onlayn versiyalari ham mavjud. Shuningdek, foydalanuvchilar matn, tasvir, video, audio va ko'p turdagi fayllarni (docx, rar, mp4, mp4 va hokazo), ovozli va video qo'ng'iroqlarni amalga oshirish, kanal va guruhlarda ovozli hamda video muloqotlarda ishtirok etish hamda havolalarni kompyuterdan smartfonga yuborish qulay bo'lgan messenjer dastur.

Chat — ikki tomon o'rtasidagi yozishmalar.

Maxfiy chat — ikki nafar foydalanuvchining yozishmalari. Muloqot paytida xabarlar maxsus, takomillashtirilgan xavfsizlik protokoli bilan shifrlangan holda faqat ikkita mobil qurilma o'rtasida aloqa o'rnatiladi.

Guruhli chat — muloqot davomida uch yoki undan ortiq foydalanuvchilar o'rtasidagi yozishmalar.

Telegram botlari va kanallari messenjerning muhim xususiyatlaridan biri bo'lib, foydalanuvchilarga turli funksiyalarni bajarish, ma'lumot almashish va kontent tarqatish imkonini beradi. Har ikkala xususiyat foydalanuvchilar uchun turli qulayliklar yaratadi:

Telegram Botlari

Telegram botlari — bu avtomatlashtirilgan dasturlar bo'lib, ular foydalanuvchilar bilan o'zaro aloqada bo'lish va ma'lum vazifalarni bajarish uchun Telegram platformasida ishlaydi. Botlar turli maqsadlarda qo'llanilishi mumkin, jumladan:

- **Axborot xizmatlari:** Botlar orqali foydalanuvchilar yangiliklar, ob-havo ma'lumotlari yoki moliyaviy yangilanishlardan xabardor bo'lishi mumkin.

- **O'yin va ko'ngilochar xizmatlar:** Ba'zi botlar mini-o'yinlar yoki interaktiv kontent taqdim etadi.

- **To'lov va savdo:** Botlar orqali mahsulot xarid qilish, to'lovlarni amalga oshirish yoki xizmatlar buyurtma qilish mumkin.

• **Yordam va maslahat:** Botlar mijozlarga xizmat ko'rsatish va savollarga javob berish uchun ishlatiladi.

• **Tashkiliy va produktivlik vositalari:** Ular eslatmalar tuzish, vazifalarni boshqarish yoki jadvallarni yaratishga yordam beradi.

Telegram Kanallari

Telegram kanallari esa ma'lumot tarqatish uchun mo'ljallangan platformalardir. Ular bir yoki bir necha administrator tomonidan boshqariladi va ko'p sonli obunachilarga ega bo'lishi mumkin. Kanallar shaxsiy va jamoat kanali bo'lishi mumkin:

• **Yangiliklar va axborot tarqatish:** Kanallar yangiliklar, maqolalar, va joriy hodisalar haqida ma'lumotlarni tezkor tarqatish uchun keng qo'llaniladi.

• **Brendlar va marketing:** Brendlar va kompaniyalar o'z mahsulot va xizmatlarini reklama qilish uchun Telegram kanallaridan foydalanadilar.

• **Qiziqish doiralari:** Ma'lum bir mavzuda (masalan, texnologiyalar, musiqa yoki san'at) qiziqish bildirgan odamlar uchun maxsus kanallar mavjud.

• **O'zaro hamkorlik va jamoa tuzish:** Kanallar orqali jamoat e'lonlari va jamoa faolliklarini muvofiqlashtirish mumkin.

Telegram botlari va kanallari foydalanuvchilarga kuchli aloqalar o'rnatish, ma'lumotlar almashinuvi va raqamli xizmatlarni qo'llashda keng imkoniyatlar taqdim etadi.

Telegramning rivojlanishi ko'plab ilmiy-ommabop kanallarning paydo bo'lishiga olib keldi. Bu esa ixtiyoriy soha mutaxassislari shu jumladan sport mutaxassislari sport turi bo'yicha alohida shaxsiy kanalini yuritishi hamda faoliyatidagi yangiliklar, fikrlar va yutuqlarini e'lon qilib borish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Sport sohasi yoki turlari bo'yicha kanal ochishda eng muhim nom tanlash, ya'ni tanlangan nom tizimda mavjudlaridan ajralib turishi, sifatini ifodalashi va sohaga doir ma'lumotlar berilishi haqidaligini bildirishi hisoblanadi.

Telegramda maxfiylik sozlamalari

Bugungi raqamli dunyo shaxsiy xavfsizlikka ko'proq e'tibor berishni talab qiladi, ayniqsa Telegram kabi mashhur messenjerlar haqida gap ketganda. Shaxsiy ma'lumotlaringizni maksimal darajada himoya qilish uchun Telegramda maxfiylikni qanday o'rnatishni ko'rib chiqamiz.

Telegram, boshqa har qanday zamonaviy messenjer singari, matnli xabarlar va fotosuratlardan tortib aloqa ma'lumotlari va shaxsiy

Группы и каналы

Кто может приглашать меня в группы и каналы

☐ Все

☐ Мои контакты

☒ Никто

Добавить исключения

Всегда разрешать [Добавить](#)

Этим пользователям будет разрешено или запрещено добавлять Вас в группы и каналы независимо от настроек выше.

[Отмена](#) [Сохранить](#)

fayllargacha bo‘lgan ko‘plab shaxsiy ma’lumotlarni saqlaydi. Ma’lumotlar buzilishi tez-tez uchrab turadigan raqamli asrda shaxsiy ma’lumotlaringizni ishonchli himoya qilish juda muhimdir. To‘g‘ri sozlangan maxfiylik sozlamalari sizning faoliyatingiz va shaxsiy ma’lumotlaringizni kim ko‘rishini nazorat qilishga yordam beradi, kiruvchi aloqalarning oldini oladi va

mumkin bo‘lgan tahdidlardan himoya qiladi.

Telefon raqamining ko‘rinishini sozlash

Конфиденциальность номера

Кто видит мой номер телефона

☐ Все

☐ Мои контакты

☒ Никто

Пользователи, которые сохранили Ваш номер в телефонную книгу, будут видеть его в Telegram, только если Вы добавили их в контакты.

Кто может найти меня по номеру

☐ Все

☒ Мои контакты

Sizning telefon raqamingiz Telegram hisob qaydnomangizning kaliti va boshqa foydalanuvchilar sizni aniqlashning asosiy usullaridan biridir. Shuning uchun sizning telefon raqamingizni kim ko‘rishini nazorat qilish juda muhimdir. Telefon raqamiga kirishni sozlash sizga kiruvchi qo‘ng‘iroqlar va xabarlardan qochish, shuningdek, istalmagan qo‘ng‘iroq yoki firibgarlikka duchor bo‘lish xavfini kamaytirish imkonini

beradi.

Telefon raqamiga kirishni sozlash uchun Настройки Конфиденциальность и безопасность Номер телефона (Sozlamalar Maxfiylik va xavfsizlik telefon raqami)ga o‘ting. Bu yerda siz raqamingizni ko‘rishi mumkin bo‘lgan shaxslarni cheklashingiz mumkin: "Bce-barcha", "Мои контакты — mening kontaktlarim" yoki "Никто — hech kim"ni tanlang.

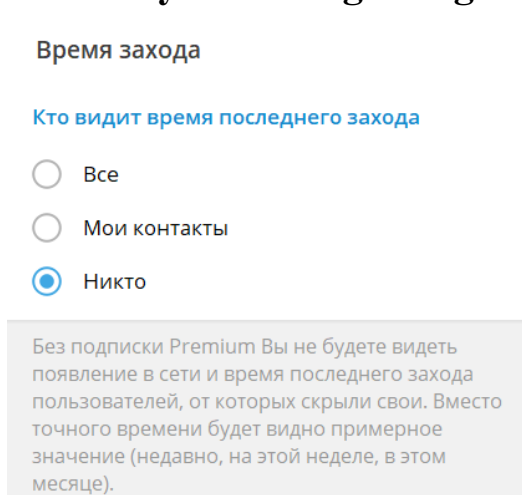
Guruhlar va kanallarga taklifnomalarni boshqarish

Telegramdagi guruhlar va kanallar aloqa va ma’lumot almashish uchun ajoyib vositadir. Biroq, agar siz roziligingizsiz guruhlariga qo‘shila boshlasangiz, ular spam yoki keraksiz ma’lumotlar manbai bo‘lishi mumkin.

Sizni kim qo'shishi mumkinligini nazorat qilish nafaqat kiruvchi bildirishnomalar oqimini kamaytiradi, balki shaxsiy va axborot xavfsizligingizni ham oshiradi.

Sizni guruhlariga kim qo'shishi mumkinligini boshqarish uchun Настройки Конфиденциальность и безопасность Группы и каналы (Sozlamalar Maxfiylik va xavfsizlik guruhlar va kanallar)ga o'ting va kirishni o'zingiz xohlagan tarzda sozlang.

Onlayn holatingizning ko'rinishini boshqarish

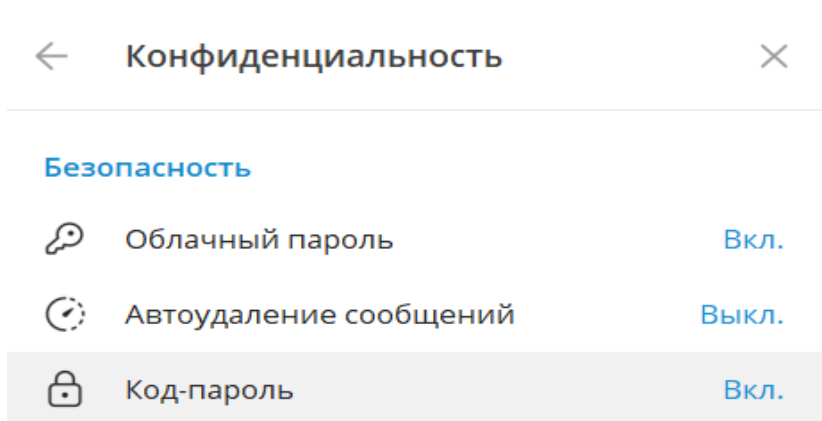
Sizning onlayn holatingizning ko'rinishi kichik narsaga o'xshab ko'rinishi mumkin, ammo bu sizning shaxsiy hayotingiz uchun katta ahamiyatga ega. To'g'ri sozlashlarsiz, har qanday foydalanuvchi oxirgi marta qachon onlayn bo'lganingizni kuzatishi mumkin, bu esa istalmagan e'tiborga yoki hatto ta'qibga olib kelishi mumkin. Oxirgi tashrif vaqtini kim ko'rishi mumkinligini sozlash uchun Настройки

→ Конфиденциальность и безопасность → Последний раз онлайн (Sozlamalar → Maxfiylik va xavfsizlik → oxirgi marta onlayn) orqali oxirgi tashrifingiz haqidagi ma'lumotlarni cheklang.

Hisob qaydnomasi xavfsizligi: ikki faktorli autentifikatsiya

Ikki faktorli autentifikatsiya hisobingizni ruxsatsiz kirishdan himoya qilishning eng ishonchli usullaridan biridir. Ushbu usul standart paroldan tashqari ikkinchi himoya qatlamini qo'shadi, bu sizning shaxsiy ma'lumotlaringizga kirishni istagan potensial tajovuzkorlar uchun yuqori himoya vazifasini bajaradi. Telegramda ikki faktorli autentifikatsiya har safar yangi qurilmadan hisobingizga kirishga urinayotganda so'raladigan qo'shimcha parolni kiritishni o'z ichiga oladi. Bu shuni anglatadiki, kimdir sizning asosiy parolingizni bilsa ham, sizning xabarlaringiz, fotosuratlaringiz va shaxsiy ma'lumotlaringizga kirish ikkinchi darajadagi himoya tufayli xavfsiz bo'lib qoladi.

Buning uchun Настройки Конфиденциальность и безопасность Облачный пароль (Sozlamalar Maxfiylik va xavfsizlik ikki bosqichli tekshirish) orqali ikki faktorli autentifikatsiyani yoqishni unutmang. Bu sizning hisobingiz xavfsizligini sezilarli darajada oshiradi.

Ikki faktorli autentifikatsiyadan foydalanish Hisobingizning xavfsizlik darajasini sezilarli darajada oshiradi. Ushbu himoya usuli butun dunyo bo‘ylab kiberxavfsizlik bo‘yicha mutaxassislar tomonidan fishing va boshqa kiberhujumlardan himoya qilishning asosiy usullaridan biri sifatida faol tavsiya etiladi. Ushbu xususiyatni yoqish Telegramda raqamli xavfsizligingizni ta’minlash uchun oddiy, ammo kuchli qadamdir.

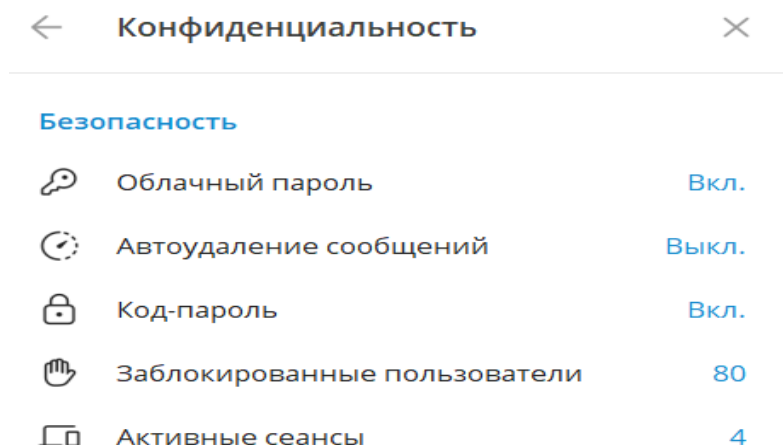
Telegramda faol sessiyalarni qanday boshqarish mumkin?

Telegramdagi faol sessiyalarni boshqarish sizning hisobingiz xavfsizligini ta’minlashning asosiy jihati hisoblanadi. Telegramga har safar yangi qurilmadan yoki yangi ilova orqali kirganingizda yangi sessiya yaratiladi. Agar sizning qurilmalaringizdan biriga kirish yo‘qolsa yoki kimdir sizning hisobingizdan ruxsatsiz foydalansa, faol sessiyalarni nazorat qilish sizga ushbu sessiyalarni tezda aniqlash va to‘xtatish imkonini beradi va shu bilan shaxsiy ma’lumotlaringizni kiruvchi kirishdan himoya qiladi.

Buning uchun Настройки Конфиденциальность Устройства (Sozlamalar Maxfiylik Qurilmalar)ga o‘ting. Ushbu bo‘limda siz hozirda hisobingizga kirish huquqiga ega bo‘lgan barcha qurilmalar ro‘yxatini, shu jumladan oxirgi faoliyat vaqti va qurilmaning joylashuvi haqidagi ma’lumotlarni ko‘rasiz. Agar biron bir shubhali yoki noma’lum qurilmalarni ko‘rsangiz, "Sessiyani tugatish" tugmasini bosish orqali ushbu seanslarni darhol tugatishingiz mumkin.

Faol seanslarni muntazam ravishda kuzatib borish va boshqarish mumkin bo‘lgan ma’lumotlar buzilishining oldini olishga yordam beradi va hisobingizni ruxsatsiz kirishdan himoya qiladi. Agar siz ijtimoiy media yoki messenjerlaringizga kirish uchun jamoat yoki boshqa birovning qurilmalaridan tez-tez foydalansangiz, bu ayniqsa muhimdir. Sessiyalarni boshqarish har bir kirishni nazorat ostida ushlab turish imkonini beradi,

bu sizning Telegram hisobingiz uchun yuqori darajadagi xavfsizlikni ta'minlaydi.

Telegramda maxfiylik va xavfsizlikni sozlash shunchaki ixtiyoriy xususiyat emas; bu raqamli asrda shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish haqida qayg'uradigan har bir kishi uchun zarur qadamdir. Hisobingizni himoya qilish uchun mavjud bo'lgan barcha vositalar va xususiyatlardan foydalanish ma'lumotlarning buzilishi va ruxsatsiz kirish xavfini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin. Sozlamalaringizni muntazam yangilab turing, faol seanslarni kuzatib boring va ikki faktorli autentifikatsiya va chat himoyasini unutmang.

Sport ta'lim jarayonida Telegram messenjerdan foydalanib har bir sport turi bo'yicha alohida chatlarni yaratish, bu esa sportda Telegram tarmog'ini targ'ibotchi sifatida yoshlarini jipslashtirish, tarmoqda sportga oid ommabop guruhlar orqali sportni respublikamizda yanada rivojlantirishda bevosita xizmat qiladi.

Facebook dunyo bo'ylab har kuni millionlab odamlar kiradigan raqamli ijtimoiy tarmoq. Facebook ijtimoiy tarmoq veb-sayti Garvard talabalarining shaxsiy foydalanishi uchun 2004 yilda tashkil etilgan va ko'plab tillarga tarjima qilingan.

Facebook ijtimoiy tarmoq o'z foydalanuvchilariga sharhlar, fotosuratlar, havolalar, foydalanuvchilar orasida jonli videolarni, jonli suhbatlashishlari va fikr almashish imkon beradigan juda ko'p turli xil vositalarga ega platformadir.

Facebook ijtimoiy tarmoqda akkaunt yaratish facebook.com manzildagi sayt orqali ro'yxatdan o'tiladi.

Sport ta'lim jarayonida Facebook ijtimoiy tarmoqlarda har bir sport turi bo'yicha alohida chatlarni yaratish bu yesa sportda Facebook ijtimoiy

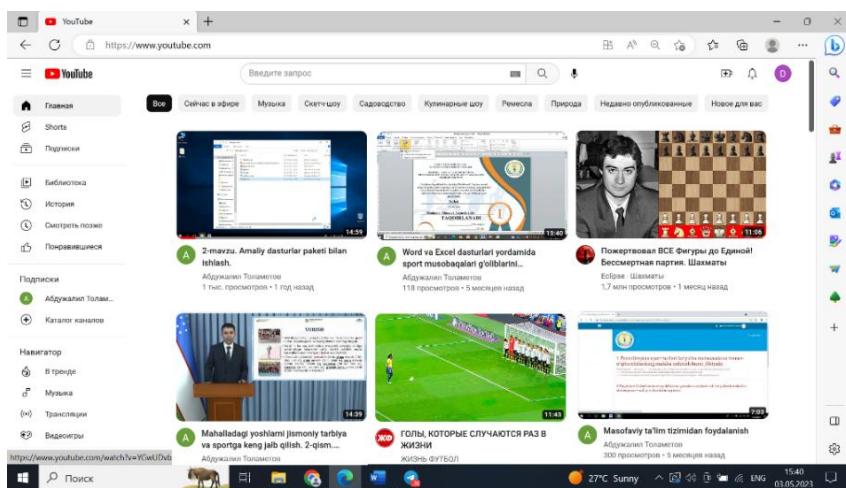
tarmoqni targ'ibotchi sifatida yoshlarini jipslashtirish, tarmoqda sportga oid ommabop guruhlar orqali sportni respublikamizda yanada rivojlantirishda bevosita xizmat qiladi.

YouTube, LLC-videomateriallar hostingini taqdim etuvchi Websayt. YouTube dan foydalanish qulay va ko'rish osonligi tufayli juda ham mashhur va kirib ko'ruvchilari soni ko'pligi bo'yicha jahonda uchinchi o'rinda turadigan saytdir. Saytda professional videolavhalar, havaskor videolar va videobloglar taqdim etilgan ijtimoiy video portal.

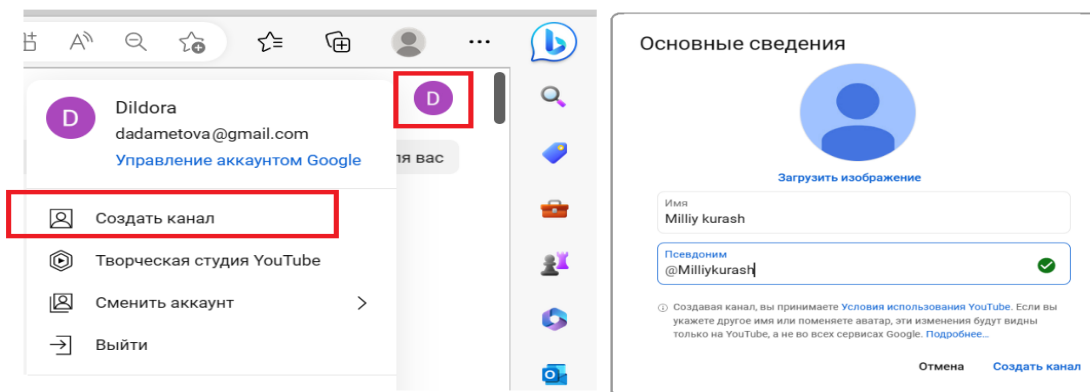
YouTube platformasi 2005-yilda PayPalning ning sobiq xodimlari — Javed Karim, Chad Hurley, Steve Chenlar tomonidan ishlab chiqilgan va 2005-yilning 14-fevralida ro'yxatdan o'tkazilgan.

YouTube video portalda Google akkaunt ega bo'lgan foydalanuvchilar akkaunt doirasida faqat bitta shaxsiy kanal ochish va uni yuritish mumkin. Shuningdek, kanal nomi hamda belgisi avtomatik tarzda Google profilidan oladi.

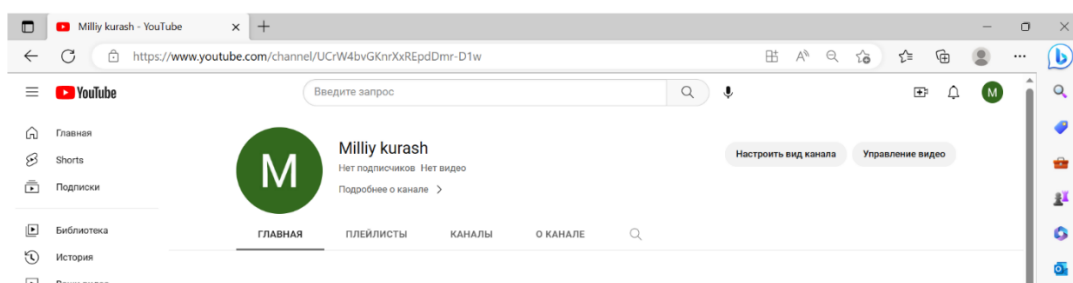
YouTube da kanal ochish. Ixtiyoriy brauzerning manzil maydonchasiga youtube.com adresini yozamiz. Natijada rasmda ko'rsatilgan sahifa ochiladi.

Ochilgan YouTube video portalning sahifa interfeysining yuqori o'ng burchagidagi Google akkaunt profili belgisi ustiga sichqonchanning chap tugmasi bosilganda qo'shimcha kontekst menyusidagi **“Создать канал”** (Kanal yaratish) matn ustiga bosilganda **“Основные сведения”** (Asosiy ma'lumotlar) muloqot oyna ochiladi.

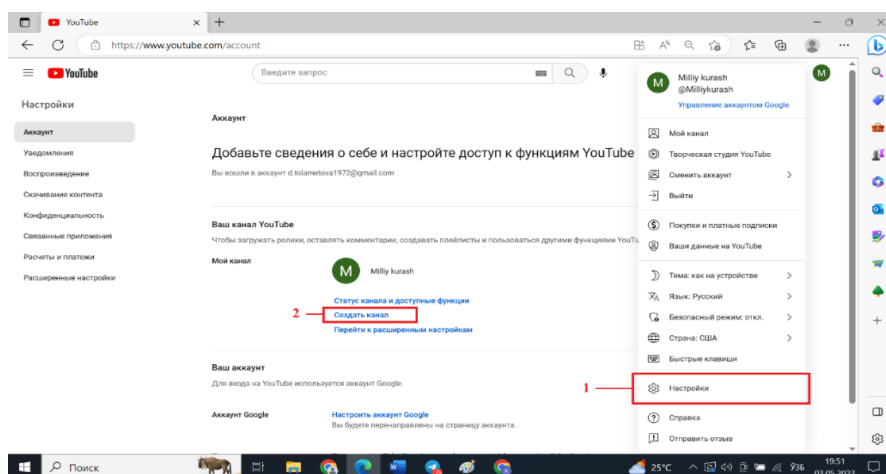
Ochilgan **“Основные сведения”** (Asosiy ma’lumotlar) muloqot oynasida yaratilayotgan kanal nomi kiritiladi masalan, “Milly kurash” va **“Создать канал”** (Kanal yaratish) tugmasi bosilganda shaxsiy kanal yaratiladi.

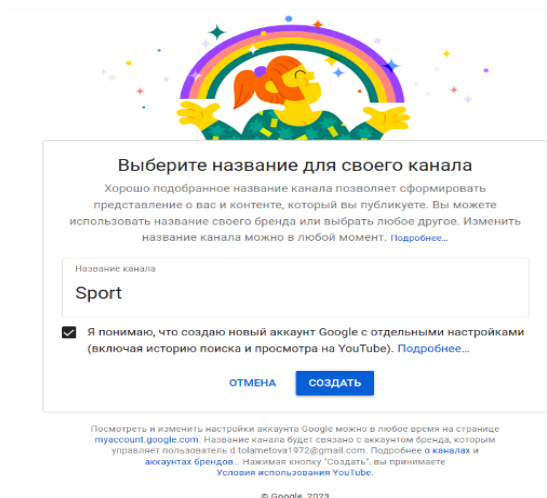
Shuningdek, YouTube video portalning 90 kun davomida 3 marta kanal nomi o‘zgartirish uchun ruxsat beradi.

YouTube video portalda yaratilgan shaxsiy kanal Google akkaunt ma’lumotlari bilan bog‘langan bo‘ladi. Shaxsiy kanal bir qancha cheklashlar mavjud, ko‘plab imkoniyatlardan foydalanish va ko‘pchilik jalb qilish uchun brend kanal yaratish kerak.

Brend kanal ochish uchun YouTube’dagi shaxsiy kanalga akkaunt menyusidagi sozlamalari orqali amalga oshiriladi.

Akkauntdagi sozlamalari bo‘limida “Создать канал” (Kanal yaratish) tanlanadi hamda ochilgan sahifada yaratilishi kerak bo‘lgan yangi kanal nomini kiritib “Создать” (Yaratish) tugmasi bosiladi.

Shu tartibda yangi brend kanal yaratiladi.

Ijtimoiy tarmoqlardan sport o‘quv mashg‘ulot jarayonida foydalanish ma’lumotlar almashinuviga yordam beradi, shug‘ullanuvchilarning o‘quv mashg‘ulot faoliyatiga bo‘lgan qiziqishi va mashg‘ulot samaradorligini oshiradi, ijodiy qobiliyat va qiziqishni rivojlantirishni rag‘batlantiradi. Bu omillarning barchasi kelajakda sport yutuqlarini egallashda ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Jismoniy tarbiya va sport sohasida ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish bo‘yicha tavsiyalar

Ijtimoiy media sportchilar, murabbiylar, jamoalar, muxlislar va tashkilotlar uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadigan jismoniy tarbiya va sportning ajralmas vositasiga aylandi. Ulardan foydalanish marketing va brendlashdan tortib, o‘rganish va jamoatchilik bilan aloqalargacha bo‘lgan turli xil maqsadlarni o‘z ichiga oladi. Ijtimoiy tarmoqlar sportga sezilarli ta’sir ko‘rsatgan bir nechta asosiy yo‘nalishlar:

Reklama va marketing

Brendni mustahkamlash: sportchilar va jamoalar o‘zlarining brendlarini shakllantirish va qo‘llab-quvvatlash uchun ijtimoiy tarmoqlardan foydalanadilar, shu bilan birga o‘ziga xos xususiyatlar va yutuqlarga e’tibor berishadi.

Tadbirlarni reklama qilish: tashkilotlar va klublar ko‘proq tomoshabinlar va ishtirokchilarni jalb qilish orqali musobaqalar, o‘yinlar va boshqa tadbirlarni samarali reklama qilishlari mumkin.

Homiylarni jalb qilish: ijtimoiy tarmoqlarda faol ishtirok etish sportchilar va jamoalarning potensial homiylar va sheriklar uchun jozibadorligini oshiradi.

Aloqa va o‘zaro ta’sir

Muxlislar bilan muloqot: ijtimoiy tarmoqlar sportchilar va jamoalarga muxlislar bilan bevosita muloqot qilish, ularning sodiqligi va faolligini oshirish imkonini beradi.

Tajriba almashish: murabbiylar, jismoniy tarbiya bo‘yicha mutaxassislar va sportchilar boshqalarga ta’lim berish va ilhom berish orqali o‘z bilimlari va tajribalarini baham ko‘rishlari mumkin.

Hamjamiyatlarni yaratish: ijtimoiy tarmoqlar hamfikir jamoalarni shakllantirishga yordam beradi, bu yerda a’zolar maslahatlar, fikr-mulohazalar almashishlari va bir-birlarini qo‘llab-quvvatlashlari mumkin.

O‘qitish va trening

O‘quv qo‘llanmalari: murabbiylar va o‘qituvchilar o‘quv videolari va maqolalarini joylashtirish orqali sportchilarga o‘yin texnikasi va taktikasini yaxshilashga yordam beradi.

Onlayn mashg‘ulotlar: mutaxassislar va fitnes bloggerlari keng auditoriya uchun mavjud bo‘lgan onlayn mashg‘ulotlarni o‘tkazadilar.

Tahlil va sharhlar

Obunachilarning fikr-mulohazalari: obunachilarning sharhlari va fikr-mulohazalari o‘quv dasturlari, marketing strategiyalari va mahsulotlarini yaxshilash uchun qimmatli ma’lumot bo‘lishi mumkin.

Ma’lumotlarni tahlil qilish: ijtimoiy platformalarga o‘rnatilgan tahlil vositalari yordamida sport tashkilotlari auditoriyasi, uning afzalliklari va xatti-harakatlari to‘g‘risida ma’lumot olishlari mumkin, bu esa tarkib va o‘zaro ta’sir strategiyalarini optimallashtirishga yordam beradi.

Ishga qabul qilish va karyera

Karyera qurish: ko‘pgina sportchilar uchun ijtimoiy media kelajakdagi murabbiylar, jamoalar yoki homiylarga ularning yutuqlari, ko‘nikmalari va imkoniyatlarini namoyish etadigan portfelga aylandi.

Universitet va professional jamoalarga yollash: murabbiylar va skautlar potensial nomzodlarni topish va baholash uchun ijtimoiy tarmoqlardan faol foydalanadilar.

Ijtimoiy tarmoqlar sport olamidagi o‘zaro ta’sir chegaralarini sezilarli darajada kengaytirib, uni yanada qulayroq va inklyuziv qildi. Ijobiy va professional onlayn imijni saqlab qolish zarurligini yodda tutish kerak, chunki ijtimoiy media jamoat maydonidagi sportchilar va tashkilotlarning idrokiga ham ta’sir qilishi mumkin.

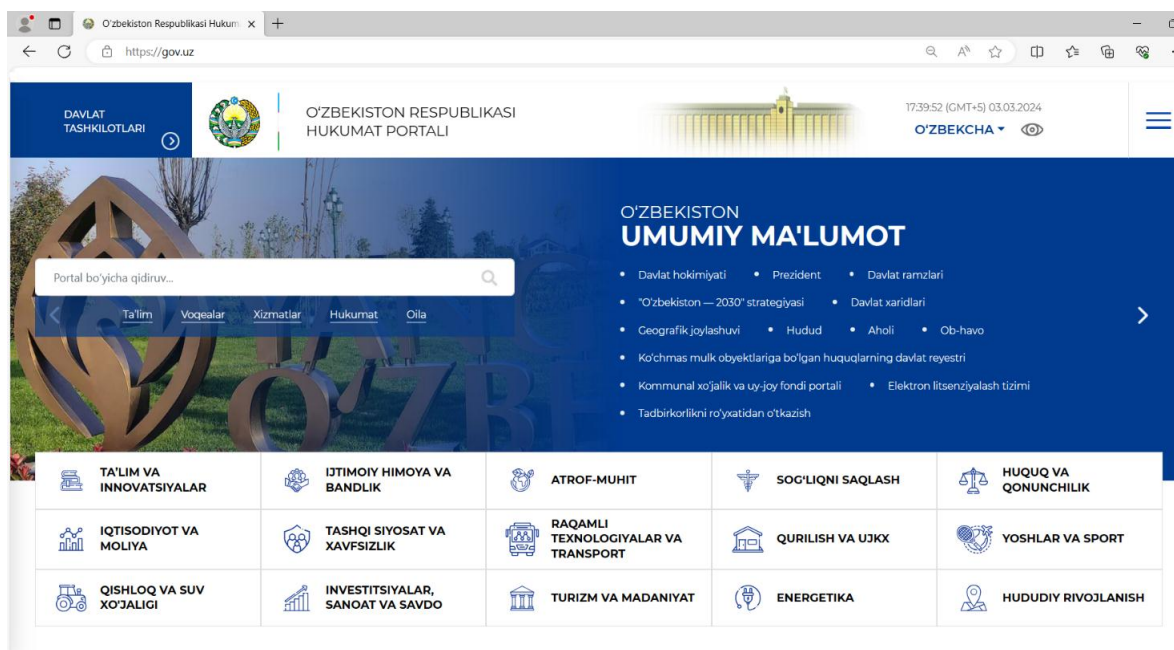
1. Ijtimoiy tarmoq nima?
2. Internetda ijtimoiy tarmoqlarni ommalashtirish qachon va qaysi loyiha bilan boshlangan?
3. Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning qanday kamchiliklari mavjud?
4. Telegram nima va u o'z foydalanuvchilariga qanday imkoniyatlarni taqdim etadi?
5. Telegram boshqa messenjerlardan nimasi bilan farq qiladi?
6. Telegramda guruh suhbat va maxfiy suhbat nima?
7. Telegramda botlar qanday rol o'ynaydi?

1.4. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUKUMAT PORTALI

O'zbekiston Respublikasining Hukumat portalini O'zbekiston Respublikasi Hukumatining Internet tarmog'idagi rasmiy davlat axborot resursi hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasining Hukumat portalining tashkil etilishi va qo'llab-quvvatlanishi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016-yil 3-iyundagi 188-son qaroriga muvofiq amalga oshirilayapti.

O'zbekiston Respublikasining Hukumat portalini davlat organlarining, shuningdek yuridik va jismoniy shaxslar o'rtasidagi elektron-axborot hamkorligi infratuzilmasining tizim tashkil etuvchi elementi hisoblanadi.

Asosiy maqsadlari

Fuqarolar va xo‘jalik sub’ektlariga hokimiyat va boshqaruvi organlari tomonidan taqdim etiladigan axborot resurslari va xizmatlarining hajmini oshirishga mo‘ljallangan ixtisoslashtirilgan axborot tizimini yaratish;

O‘zbekiston Respublikasi Hokimiyatining faoliyati to‘g‘risidagi ma'lumotlar bilan ta'minlash, O‘zbekiston Respublikasining Hukumat portali maqsadli auditoriyasini zarur muassasalar bilan o‘zaro aloqa qilish jarayonlari va imkoniyatlari to‘g‘risida, fuqarolarning majburiyatlari va huquqlarining kelib chiqishi to‘g‘risida, davlat hokimiyati organlarining faoliyati to‘g‘risidagi axborotlardan to‘liq, tezkor va foydalanishda qulayligi, davlat hokimiyati organlari va boshqaruvining rasmiy pozitsiyasini aks ettiruvchi keng ko‘lamdagi axborotlar bilan ta'minlash;

Cheklangan xizmatlanishga mo‘ljallangan axborotga kiritilgan ma'lumotlardan tashqari, tegishli axborot resurslarini joylashtirish va tashkil etish yo‘li bilan fuqaro va tashkilotlarni davlat ijro hokimiyati organlarining faoliyati to‘g‘risidagi rasmiy axborotga kirishini ta'minlash;

Davlatlararo axborotlar almashinuvining intensivikasi;

O‘zbekiston Respublikasining xalqaro nufuzini oshirish va milliy iqtisodiyotimizga investitsiyalarni jalb etish uchun shart-sharoitlarni yaratish;

Asosiy funktsiyalari:

davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarining axborot hamjihatligini ta'minlash;

ma'lumotlarni belgilangan formatdagi taqdimida davlat muassasalari o‘rtasida «hukumat» darajasida axborotlarni gorizont al almashinuvi;

ma'lumotlarning markazlashtirilgan bazasiga kirish asosida yagona axborot resurslaridan birgalikda foydalanish;

iqtisodiy, huquqiy, statistik, elektoral axborotlar bilan vertikal axborot almashinuvi;

davlat-jamiyat hamjihatligini ta'minlash;

davlat-fuqaro;

davlat-iqtisodiy munosabatlar subyektlari;

davlat-jamoat institutlari (siyosiy, diniy, milliy, madaniy, notijorat va hkz. tashkilotlar va birlashmalar);

tashqi auditoriyaga mo‘ljallangan, davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarining ko‘psonli axborot resurslariga, idoralarning «yoyilgan» serveriga kirishning yagona nuqtasini yaratish;

davlat institutlarining faoliyati to‘g‘risida axborotlarni taqdim etish;

huquqiy axborotga kirishni ta'minlash(respublika, mintaqaviy qonunchilik, vazirlik va idoralarning normativ aktlari);

davlatda «Global axborotlashgan jamiyat»ga mos munosabatlarni bunyod etish va shakllantirishga ko'maklashish;

davlat institutlarining ishlash samaradorligini oshirish;

idoraviy va byurokratik to'siqlarni engib o'tishga ko'maklashish;

davlat xizmatining obro'si va nufuzini oshirish.

Portaldan foydalanish imkoniyatlari:

Ushbu portal undan foydalanish imkoniyatlarini yuqori darajada ta'minlashni hisobga olgan holda loyihalashtirilgan va ishlab chiqilgan. Bunda turli xil funksiyalar va buyruqlar, grafik belgilar va rasmlarni ishlatmagan holda, bevosita HTMLG'CSS texnologiyalari bilan ishlab chiqilgan.

Ushbu portal Butunjahon o'rgimchak to'ri Konsorsiumi (W3C) tomonidan ishlab chiqilgan barcha qoidalarga to'liq amal qilgan holda yaratilgan. Konsorsium tomonidan ishlab chiqilgan ushbu qoidalar 14 ta banddan iborat bo'lib, ular 3 ta birlamchi guruhlariga bo'lingan: birinchi guruh qoidalariga amal qilish majburiy, ikkinchi guruh qoidalariga amal qilish lozim, yetarli darajada standartlarga mos kelish uchun uchinchi guruh qoidalariga amal qilish tavsiya etiladi.

W3C qoidalariga javob berish darajasiga ko'ra barcha saytlar toifalarga bo'linadi. A toifasi birinchi guruh qoidalariga to'liq javob berishni anglatadi, AA toifasi birinchi va ikkinchi guruh qoidalariga, AAA toifasi barcha guruh qoidalariga javob berishni anglatadi. Ushbu portal kamida A toifasida, va asosan AA toifasiga javob berish darajasida ishlab chiqilgan. Qo'shimcha ma'lumotlarni "W3C foydalanish imkoniyatlari qoidalari" bo'limida topishingiz mumkin.

Rasmlardan foydalanish:

Portaldagi barcha rasmlar alt text deb nomlanadigan muqobil ta'rifli matn bilan ta'minlangan. Bundan tashqari barcha asosiy HTML teglar tegishli rol atributi bilan ta'minlangan bo'lib bu turli xil matn uquvchi brauzerlar, skrinriderlar va boshqa yordamchi texnologiyalar tomonidan tushunarli bo'lishini ta'minlaydi. Portalda uning yuklanish vaqtini qisqartirish, hajmini kamaytirish maqsadida rasm ko'rinishidagi fayllarni iloji boricha kam ishlatishga harakat qilingan.

Shriftlar hajmini o'zgartirish va brauzerlar aro moslik:

Portalda brauzer orqali hajmini o'zgartirish imkoniyati mavjud bo'lgan shriftlar qo'llangan. Internet Explorer brauzerida shrift hajmini o'zgartirish uchun Prosmotr (View) bo'limiga kirib Razmer teksta (Text

Size) bo‘limosti tanlash va eng kichik (Smallest) hajmdan to eng katta (Largest) hajmgacha istalganini tanlash mumkin. Portalda shriftlar o‘rtacha (Medium) hajmda berilgan.

Mozilla Firefox brauzerida shrift hajmini o‘zgartirish uchun Prosmotr (View) > Masshtab (Zoom) bo‘limiga kirib Uvelichit (Zoom In), Umenshit (Zoom Out) yoki Uvelichit tolko tekst (Zoom Text Only) funktsiyalaridan foydalanish mumkin. Matnni dastlabki hajmiga qaytarish uchun Sbro (Reset) bo‘limini tanlash lozim. Ushbu portal undagi elementlar hajmini istalgan tarzda o‘zgartirish imkoniyatlari bilan birga yaratilgan.

Portal ushbu brauzerlarga mos kelishi bo‘yicha tekshirishlardan o‘tgan: IE8Q, Firefox 3Q, Opera 9Q, Safari 4Q, Chrome. Shu bilan birga portalning faqat matndan tashkil topgan ko‘rinishiga ham ega bo‘lib, ushbu ko‘rinish ham zamonaviy brauzerlar hamda skrinriderlarga mos kelishi bo‘yicha tekshirishlardan o‘tgan.

Nazorat savollari

1. O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portali qanday hujjat asosida tashkil etilgan?
2. O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portalini tashkil etishning asosiy maqsadi nima?
3. O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portal qanday asosiy funksiyalarni bajaradi?
4. O‘zbekiston Respublikasi hukumati portali o‘z foydalanuvchilariga qanday imkoniyatlarni taqdim etadi?
5. Portalni rivojlantirish uchun qanday texnologiyalar qo‘llanilgan?

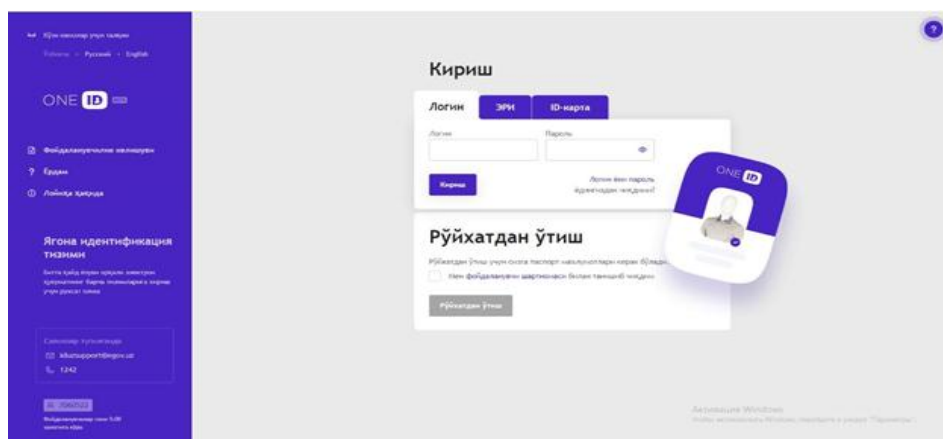
II-BOB. DAVLAT AXBOROT RESURSLARI VA INTERAKTIV XIZMATLAR

2.1. YAGONA IDENTIFIKATSIYA TIZIMI(ONEID)

Yagona identifikatsiya tizimi (YAIT) OneID davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari va tijorat tashkilotlarining turli veb-saytlari va portallariga barcha foydalanuvchilar uchun qulay foydalanish uchun mo‘ljallangan.

OneID veb-saytlarga bir qator xizmatlarni taqdim etish uchun foydalanuvchilarni aniqlash imkonini beradi. Buning uchun foydalanuvchilar o‘zlarining shaxsiy ma’lumotlarini YAIT OneID-da, jumladan login, parol, to‘liq ism, JSHSHIR va hokazolarni oldindan ro‘yxatdan o‘tkazishlari kerak.

Veb-saytga kirish uchun foydalanuvchi OneID-da o‘z shaxsiy kabinetidan foydalanuvchi nomi va parolni kiritishi kerak. Shundan so‘ng, tizim kiritilgan ma’lumotlarning muvofiqligini tekshiradi va autentifikatsiya natijasini foydalanuvchi identifikatori bilan birga qaytaradi.

OneID shuningdek, veb-saytlarga bir martalik parol va elektron raqamli imzo yordamida foydalanuvchilarning qo‘shimcha autentifikatsiyasini amalga oshirish imkoniyatini beradi. Buning uchun so‘rov parametrlarida qulay autentifikatsiya turini ko‘rsatishingiz kerak.

Xavfsizlik va haqiqiylik

Yagona identifikatsiya tizimida shaxs haqiqiylikini tasdiqlash uchun foydalanuvchi elektron raqamli imzoni taqdim etishi kerak. Shunday qilib, haqiqiy shaxsning Internetdagi foydalanuvchi bilan yozishmalari ta’minlanadi. Bu eng ilg‘or davlat xizmatlarini onlayn tarzda ko‘rsatish imkonini beradi. Bundan tashqari, jismoniy va yuridik shaxslarning

markaziy ma'lumotlar bazalari bilan integratsiyalashganligi sababli barcha shaxsiy ma'lumotlaringizni to'ldirishga hojat qolmaydi – aktual ma'lumotlar avtomatik ravishda yuklanadi va o'z vaqtida yangilanadi (masalan, familiya yoki ro'yxatga olish manzili o'zgartirilganda).

Bitta akkaunt — barcha elektron hukumat tizimlari

ONE IDning elektron hukumat tizimlari bilan integratsiyasi barcha tegishli resurslarga kirish uchun bitta akkauntidan foydalanish imkonini beradi. OneID akkauntingizdan foydalanib, barcha xizmatlar va servislardan foydalanishingiz mumkin.

Yuridik shaxslarni identifikatsiya qilish

Agar siz jismoniy shaxs sifatida ro'yxatdan o'tgan tashkilot (korxona) rahbari bo'lsangiz, o'z shaxsiy kabinetingizda tashkilotingizni qo'shishingiz mumkin. Buning uchun tashkilot rahbari nomiga olingan ERIn ONE ID tizimidagi kabinetingizda taqdim etishingiz kerak. Yuridik shaxsni qo'shish orqali siz tashkilotingiz nomidan davlat xizmatlaridan foydalanish huquqini boshqa foydalanuvchilarga (xodimlaringizga) topshirishingiz mumkin.

Boshqa saytlar bilan integratsiya

Agar siz veb-sayt egasi bo'lsangiz va har qanday xizmatlarni (bank, elektron tijorat va h.k.) taqdim etish uchun foydalanuvchini shaxsini aniqlashni istasangiz, unda OneID qonuniy va qulay usuldir. Yagona identifikatsiya tizimi qonun bilan mustahkamlangan. Vazirlar Mahkamasining 2015-yil 17-dekabrdagi 365-son qarori bilan tasdiqlangan “Elektron hukumat” foydalanuvchilarini identifikatsiya qilishning yagona tizimi to'g'risidagi nizomga muvofiq, Yagona identifikatsiya tizimidagi foydalanuvchilar to'g'risidagi ma'lumotlar ishonchli hisoblanadi.

OneID tizimida ro'yxatdan o'tish

Foydalanuvchilar kelishuvi bilan tanishib chiqing va “Ro'yxatdan o'tish” tugmasini bosib quyidagilarni amalga oshirishingiz kerak:

The image shows a screenshot of the OneID portal. On the left is a blue sidebar with the 'ONE ID' logo and links for 'Foydalanuvchilik kelishuvi', 'Yordam', 'Loyiha haqida', and 'Yagona identifikatsiya tizimi'. The main content area is white and titled 'Kirish' (Login). It has tabs for 'Login', 'Mobile-ID', 'ERI', and 'ID-karta'. The 'Login' tab is active, showing fields for 'Login' and 'Parol' (Password) with a 'Kirish' (Login) button. Below this is the 'Ro'yxatdan o'tish' (Registration) section, which includes a 'Qulaylik va xavfsizlik' (Convenience and security) note and a 'Ro'yxatdan o'tish' button. A sidebar on the right contains social media icons and a search bar.

Ro'yxatdan o'tish oynasida tegishli maydonchalarga:

- **Tug‘ilgan sana;**
- **pasportingizning seriyasi va raqamini;**
- **elektron pochta manzilingizni;**
- **telefon raqamingizni kiriting va kodli SMS olish tugmasini**

bosing.

-

Telefon raqamingizga **SMS orqali kelgan** kodni **SMS orqali kelgan kod** maydoniga kiriting, so‘ngra **“Keyingi”** tugmasini bosing.

Ushbu oynada id.egov.uz tizimi uchun **login** va **parol** kiriting, so‘ngra **“Ro‘yxatdan o‘tish”** tugmasini bosing.

id.egov.uz tizimida ro‘yxatdan o‘tganligingiz to‘g‘risida xabarnoma oynasi chiqadi va Siz tizimda ro‘yxatdan o‘tganingiz tasdiqlanadi.

Nazorat savollari

1. Yagona identifikatsiya tizimi (OneID) nima uchun mo‘ljallangan?
2. OneID tizimida ro‘yxatdan o‘tish uchun qanday shaxsiy ma’lumotlar talab qilinadi?

3. OneID qanday qo‘shimcha tekshirish usullarini taklif qiladi?
4. OneIDda xavfsizlik va autentifikatsiya qanday amalga oshiriladi?
5. OneIDning elektron davlat tizimlari bilan integratsiyasi qanday afzalliklarga ega?
6. Qaysi me‘yoriy hujjat OneIDning identifikatsiya tizimi sifatida ishlashini qonuniylashtiradi?

2.2. YAGONA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARI PORTALI

O‘zbekiston Respublikasi Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali (keyingi o‘rinlarda Yagona portal deb ataladi) internet tarmog‘ida O‘zbekiston Respublikasining hukumat portali doirasida, shu jumladan, “bir darcha” tamoyilida faoliyat ko‘rsatadi.

Yagona portal orqali interaktiv davlat xizmatlari ko‘rsatish O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 15-sentyabrdagi «O‘zbekiston Respublikasi yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali elektron davlat xizmatlari ko‘rsatish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida» 728-sonli qarorida keltirilgan O‘zbekiston Respublikasi Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali to‘g‘risida nizomiga muvofiq ro‘yxatdan o‘tish va avtorizatsiya qilish jarayonlaridan o‘tgan foydalanuvchilar uchun amalga oshiriladi.

O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo‘yicha izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, davlat organlari, turli tashkilotlarda elektron hujjat almashinuvi hamda jismoniy va yuridik shaxslarga masofaviy xizmat ko‘rsatish uchun elektron tijorat tizimlari bosqichma-bosqich joriy etilmoqda.

Bugungi kunda mazkur markazlar tomonidan bolalarni maktabgacha ta’lim muassasalariga qabul qilish bo‘yicha ariza berish, fuqaroni jamg‘arib boriladigan pensiya tizimida hisobga qo‘yish, muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlariga ulanish, loyiha hujjatlarini kelishish, qurilish-montaj ishlarini amalga oshirishga, yakka tartibda uy-joy qurishga (rekonstruksiya qilishga) ruxsat berish, suvdan maxsus foydalanish yoki suvni maxsus iste’mol qilish uchun ruxsat berish kabi xizmatlar ko‘rsatish yo‘lga qo‘yilgan. Prezidentimiz markazlar orqali ko‘rsatiladigan davlat xizmatlari turini yanada ko‘paytirish bo‘yicha topshiriqlar berdi.

Davlat xizmatlarining har bir turi "Fuqarolar emas, hujjatlar harakatlanadi" tamoyiliga ko'ra, vakolatli davlat organlari, tashkilotlar zarur hujjatlar va axborotlarni boshqa tuzilmalardan mustaqil ravishda olishi hisobiga soddalashtirildi.

Bu jarayonda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Loyiha boshqaruvi milliy agentligi, uning qoshidagi Elektron hukumat va raqamli iqtisodiyot loyihalarini boshqarish markazi hamda "Raqamli ishonch" raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi tomonidan amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar muhim ahamiyat kasb etadi.

2020-2025 yillarda O'zbekiston Respublikasida elektron hukumat tizimini rivojlantirish konsepsiyasi loyihasi ishlab chiqilgan. Uning strategik maqsadi – elektron hukumat tizimining keyingi bosqichiga o'tish, integratsiyalashgan hukumatni rivojlantirishga ko'maklashish.

Bunda asosiy e'tibor davlat organlarining axborot tizimlari, axborot resurslari va ma'lumotlar bazalarini joriy etish hamda rivojlantirishda yagona texnologik yondashuvni amalga oshirish, ma'lumotlarni markazlashgan holda saqlash, ishlov berish va almashish tamoyilini ta'minlash, "Elektron hukumat" tizimi ishtirokchilarining o'zaro kelishilgan, bir-birini to'ldiruvchi va birlashtirilgan usullari va yondashuvlarini qo'llashga qaratilgan.

Hozirda yagona interaktiv davlat xizmatlari portalda aholining iqtisodiy va ijtimoiy hayotida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini yanada rivojlantirish hamda joriy etish, davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratilgan.

my.gov.uz yagona interaktiv portalning asosiy qulayligi – foydalanuvchi uchun moslashuvchan dizaynga ega bo'lgan interfeys hisoblanadi. Portalda foydalanishda kompyuter talab etilmaydi, mobil telefon yoki planshet orqali ham bir marta ro'yxatdan o'tib, tizimdan hech qanday qiyinchiliksiz foydalanish mumkin. Portal keng ko'lamdagi davlat xizmatlaridan foydalanish, zarur ma'lumotlarni qidirish, biznes masalalarini tezda hal qilish va boshqa ko'plab imkoniyatlarni yaratilgan.

Shuningdek, my.gov.uz yagona interaktiv portalda foydalanuvchidan barcha davlat xizmatlari turi bilan tanishish uchun yagona identifikatsiya tizimidan ro'yxatdan o'tish talab etilmaydi.

Yagona portal maqsad va vazifalari:

Yagona portal davlat organlari tomonidan ko'rsatiladigan, shu jumladan pulli asosda ko'rsatiladigan interaktiv davlat xizmatlaridan erkin foydalanishning yagona nuqtasi hisoblanadi.

Yagona portalning asosiy vazifalari;

foydalanuvchilarga davlat organlariga to'g'ridan-to'g'ri murojaat qilish uchun imkoniyat berish;

foydalanuvchilarni axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi boshqa loyihalar bilan integratsiyalash;

foydalanuvchilarning davlat organlari bilan o'zaro hamkorligi samaradorligini oshirish;

davlat organlariga murojaat qilinganda foydalanuvchilar uchun byurokratik to'siqlarni qisqartirish va ularni bartaraf etish.

Yagona portal zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish asosida interaktiv davlat xizmatlari olishda foydalanuvchilarning imkoniyatlarini kengaytirish uchun mo'ljallangan.

Yagona portal foydalanuvchilarga davlat organlari tomonidan ko'rsatiladigan bir tomonlama, ikki tomonlama va tranzaksion shakldagi interaktiv davlat xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini beradi.

Nazorat savollari

1. Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalini orqali elektron davlat xizmatlarini ko'rsatish tartibi qaysi hujjatda belgilangan?

2. "fuqarolar emas, hujjatlar harakatlanadi" tamoyili asosida davlat xizmatlarini ko'rsatish jarayonini soddalashtirishga qanday erishiladi?

3. Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalining asosiy maqsad va vazifalar nimalar?

4. my.gov.uz portalini foydalanuvchilarga qanday imkoniyatlarni taqdim etadi?

5. Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalini interfeysining asosiy afzalligi nimada?

III-BOB. INTERNETDAGI ONLAYN TIZIMLAR VA ULARDAN FOYDALANISH

3.1. GOOGLE TARJIMON

Google tarjimon (Google Translate) — bu matn, hujjatlar, veb-sahifalar va rasmlarni bir tildan boshqasiga tarjima qilish uchun Google tomonidan taqdim etilgan bepul ko‘p tilli mashina tarjimasi. Ushbu xizmat veb-interfeys, mobil ilova yoki ishlab chiquvchilar uchun dasturiy ta’minot interfeysi (API) orqali 100 dan ortiq tillar o‘rtasida tarjima qilish imkoniyatini beradi.

Google Translate foydalanuvchilarga so‘zlar, iboralar va butun matnlarni tarjima qilish imkonini beradi, ba’zi hollarda muqobil tarjima variantlarini taklif qiladi. Xizmatning ishlashi mashinali o‘qitish texnologiyasiga, xususan, neyron tarmoqlarga asoslangan bo‘lib, bu an’anaviy statistik mashinali tarjima qilish usullariga nisbatan tarjima sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Vaqt o‘tishi bilan Google tarjimonining tarjimalari sifati sezilarli darajada yaxshilandi, ammo ba’zi hollarda kam o‘rganilgan yoki mashinada tarjima qilish qiyin bo‘lgan tillar bilan ishlashda tarjimada noaniqliklar paydo bo‘lishi mumkin. Biroq, u qulayligi, oddiyligi va tillarning keng doirasi tufayli matnni tezkor tarjima qilish uchun eng mashhur vositalardan biri bo‘lib qolmoqda.

Asosiy funksiyalari

Matn tarjimasi: foydalanuvchilar matnni bir tilda yozishlari mumkin va Google tarjimon uni boshqa tilga tarjima qilishni taklif qiladi. Ushbu funksiya 100 dan ortiq tillarni qo‘llab-quvvatlaydi, matnni klaviaturadan yoki boshqa joydan ko‘chirib o‘tqazish orqali kiritish imkoniyati mavjud.

Hujjatlarni tarjima qilish: Google tarjimon turli formatdagi hujjatlarni (masalan, .doc, .pdf, .pptx) asl formatlashni saqlab qolgan holda boshqa tilga tarjima qilish imkonini beradi.

Brauzerlar uchun kengaytma: Google tarjimon Google Chrome kabi veb-brauzerlar uchun kengaytmalarni taklif qiladi, bu foydalanuvchilarga tugmani bosish orqali veb-sahifalarni o‘zlari tanlagan tilga osongina tarjima qilish imkonini beradi.

Suhbat rejimi: bu xususiyat Real vaqt rejimida ovozli tarjima orqali turli tillarda so‘zlashuvchi odamlar o‘rtasida jonli muloqotni osonlashtirish uchun mo‘ljallangan.

Kamera: mobil qurilmadagi kamera yordamida foydalanuvchilar ko'rsatgichlar, restoran menyusi yoki kitob sahifalari kabi rasmdan matnni tarjima qilishlari mumkin. Shuningdek, ba'zi tillar uchun tezkor tarjima xususiyati mavjud.

Qo'lyozma tarjimasi: bu foydalanuvchilarga matnni tarjima qilish uchun sensorli ekranga matnni qo'lda kiritish imkonini beradi.

Afzalliklari

Keng foydalanish imkoniyati: ko'pgina operatsion tizimlar va platformalarga bepul kirish va qo'llab-quvvatlash bilan Google Translate butun dunyo bo'ylab foydalanuvchilar uchun qulay vositadir.

Keng tillar to'plami: 100 dan ortiq tillarni qo'llab-quvvatlash ushbu xizmatni ko'p qirrali mashina tarjima vositalaridan biriga aylantiradi.

Uzluksiz takomillashtirish: mashinali o'qitish va neyron tarmoq texnologiyalaridan foydalangan holda tarjima sifati doimiy ravishda yaxshilanmoqda.

Cheklovlar

Aniqlik: tarjima sifati sezilarli darajada yaxshilangan bo'lsa-da, xatolar hali ham mumkin, ayniqsa murakkab matnlar, idiomalar yoki noyob tillar bilan ishlashda.

Kontekst: Google tarjimon ba'zida kontekstni yo'qotadi, bu esa noto'g'ri tarjimaga olib kelishi mumkin, chunki mashina har doim ham tilning nozik tomonlarini yoki kontekstual maslahatlarni tushuna olmaydi.

So'zma-so'z: tizim iboralarning umumiy ma'nosi yoki nyuanslarini e'tiborsiz qoldirib, so'zma-so'z tarjimaga intilishi mumkin.

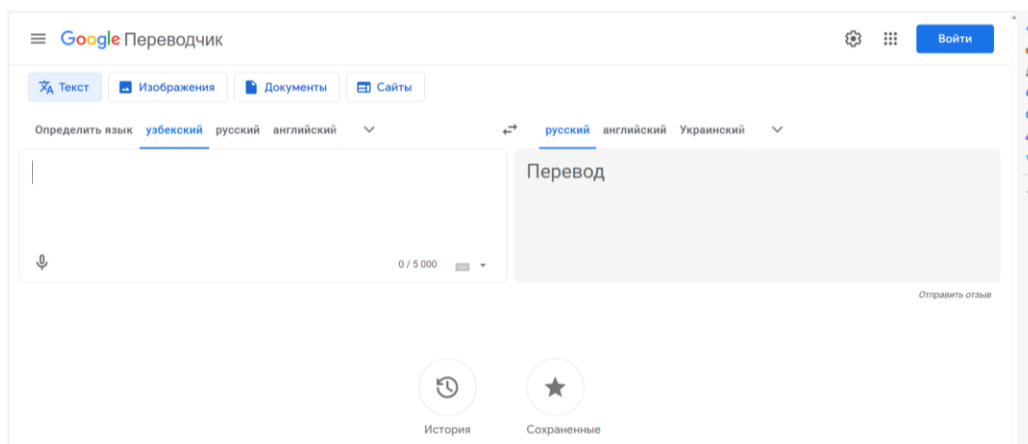
Umuman olganda, cheklovlariga qaramay, Google tarjimon chet tilidagi matnlarning asosiy mazmunini tez tarjima qilish va tushunish, shuningdek, ko'p tilli muhitda asosiy aloqa uchun qimmatli manba bo'lib qolmoqda.

Google Tarjimon tizimidan foydalanish uchun brauzer adreslar satrida <https://translate.google.com> manzili kiritiladi va Enter tugmasi bosiladi. Natijada quyidagi sahifa hosil bo'ladi.

2010-yil yanvar oyida Google Android ilovasini va 2011-yil fevral oyida iOS versiyasini taqdim etdi. 2010-yil fevral oyida Google tarjimon Chrome brauzeriga qo'shildi. 2014-yil may oyida Google tarjimonning ish sifatini yaxshilash uchun Word Lens tarjima dasturini sotib oldi. Word Lens matnni tezda skanerlash va keyin uni qurilma ekranida vizualizatsiya bilan tarjima qilish uchun o'rnatilgan smartfon va shunga o'xshash qurilmalar kameralaridan foydalanadi.

Google tarjimon quyidagi funksiyalarni bajaradi:

Written Words Translation-yozilgan matnning tarjimasi.
Veb-sayt tarjimasi-veb-sahifaning tarjimasi.

Document Translation-foydalanuvchi tomonidan yaratilgan hujjat formatlarini tarjima qilish .doc, .docx, .odf, .pdf, .ppt, .pptx, .ps, .rtf, .txt, .xls, .xlsx.

Nutq tarjimasi-og‘zaki nutqni tarjima qiladi.

Mobile App Translation — har qanday ilova ichidagi tezkor tarjima, undan chiqmasdan.

Image Translation-matnni rasmdan (rasmlardan) tarjima qilish.

Handwritten Translation-qo‘lda yozilgan matnning tarjimasi.

Bilingual Conversation Translation-nutqni bir nechta tillarga tarjima qilish.

Transcription-turli tillardan nutqni dekodlash.

2023-yil sentyabr holatiga ko‘ra yana 103 ta til ishlab chiqilmoqda, ular orasida adigey, avar, boshqor, chechen, chuvacha, gagauz, Qorachay-balkar, qoraqalpoq, xakas, qumiq, Sibir-tatar, Janubiy Altay, Tuva va yakut tillari mavjud.

Ko‘p sonli lingvistik ma’lumotlarni olish uchun Google Birlashgan Millatlar tashkiloti va Evropa parlamentining hujjatlari va transkriptlaridan foydalangan (BMT odatda BMTning barcha oltita rasmiy tillarida hujjatlarni nashr etadi, natijada oltita tilda juda katta hujjatlar bazasi paydo bo‘ladi).

Qizig‘i shundaki, Google Translate xizmatidan taxminan besh yuz million kishi foydalanadi va Braziliya ushbu ro‘yxatda yetakchi hisoblanadi. Portugal va indoneziyaliklar ushbu xizmatdagi eng mashhur tillardan biridir.

O‘zbek tili

2014-yil 11-dekabrda Google Tarjimonga o‘zbek tili ham qo‘shildi. Buni amalga oshirishda o‘zbek tilini bilgan ko‘ngillilar yordamidan hamda Shavkat Bo‘tayevning o‘zbekcha lug‘atidan foydalanildi.

O‘zbek tili ilk bor qo‘shilganda tarjima sifati juda yomonligi kuzatildi. O‘zbek tilidan ingliz va boshqa tillarga yoki o‘zbek tiliga tarjima qilingan jumlar tushunarsiz yoki mutlaqo boshqa ma’no kasb etdi. Hozirda ushbu muammolar bartaraf qilingan.

Nazorat savollari

1. Google tarjimon xizmati qanday interfeyslar orqali mavjud?
2. Google tarjimon qanday texnologiyaga asoslangan?
3. Google tarjimon qancha tilni qo‘llab-quvvatlaydi?
4. Google tarjimon qanday asosiy xususiyatlarni taklif qiladi?
5. Google tarjimondan foydalanishning qanday afzalliklari bor?
6. Google tarjimon qanday cheklovlarga ega?
7. Google tarjimonga o‘zbek tili qaysi yilda qo‘shilgan?

3.2. YANDEX TARJIMON

Yandex tarjimon (Yandex Translator) — bu Rossiyaning Yandex kompaniyasi tomonidan ishlab chiqilgan mashina tarjima xizmati. Xizmat matn va veb-sahifalarni ko‘plab tillar o‘rtasida bir zumda tarjima qilish imkonini beradi va Google tarjimoniga o‘xshab, tillararo aloqani osonlashtirish uchun ko‘plab xususiyatlarni taklif etadi.

Asosiy funksiyalari

Matn tarjimasi: foydalanuvchilar qulay va tushunarli interfeys yordamida boshqa tillarga tarjima qilish uchun matn kiritishlari mumkin.

Veb-sahifalarni tarjima qilish: xizmat URL manzilini maxsus tarjimon oynasiga kiritish orqali butun veb-saytlarni tarjima qilishga imkon beradi.

Ovozli kirish: ovozli kirishni qo‘llab-quvvatlash foydalanuvchilarga bir tilda gaplashish va keyin boshqasiga tarjima qilish imkonini beradi.

Rasmlarni tarjima qilish: mobil ilova yordamida foydalanuvchilar o‘zlarining qurilmalari kamerasidan rasmlarni, masalan, restoran menyusi yoki ko‘chadagi belgilarni tarjima qilish uchun foydalanishlari mumkin.

Oflayn kirish: mobil ilovalar uchun til paketlari mavjud bo‘lib, ularni yuklab olish va internetga ulanmasdan tarjima qilish uchun foydalanish mumkin.

Lug‘at: boshqa ba’zi mashina tarjimonlaridan farqli o‘laroq, Yandex tarjimon ba’zan so‘z yoki iborani ishlatish misollari bilan lug‘at yozuvlarini taklif qiladi, bu tillarni o‘rganishda foydali bo‘lishi mumkin.

Yandex tarjimon boshqa zamonaviy mashina tarjima tizimlariga o‘xshash mashinali o‘qitish algoritmlari va neyron tarmoqlari asosida ishlaydi. Bu ko‘proq matnni qayta ishlash va foydalanuvchilarning fikr-mulohazalarini olish orqali xizmatni doimiy ravishda yaxshilashga imkon beradi.

Yandex foydalanuvchi ma’lumotlarining maxfiyligini jiddiy qabul qiladi va Yandex tarjimonga kiritilgan ma’lumotlarni himoya qiladi.

Yandex tarjimon va Google tarjimon o‘xshash xususiyatlarni taklif qiladi, ammo ma’lum til juftliklari yoki o‘ziga xos iboralar uchun tarjima aniqligida farq qilishi mumkin. Afzalliklari ko‘pincha tarjimaning umumiy sifatiga, interfeys dizayniga va har bir ilovada mavjud bo‘lgan o‘ziga xos xususiyatlarga bog‘liq.

Yandex tarjimon ko‘plab foydalanuvchilar uchun, ayniqsa rus tilida so‘zlashadigan dunyoda muhim vosita bo‘lib, ko‘p funksiyali onlayn tarjimonni qidiruvchilar uchun muhim alternativani taqdim etadi.

Nazorat savollari

1. Yandex tarjimon xizmati nima uchun mo‘ljallangan?
2. Yandex tarjimon qanday xususiyatlarni taklif qiladi?
3. Yandex tarjimondan veb-saytlarni tarjima qilish uchun qanday foydalanish mumkin?
4. Yandex tarjimonda tasvirni tarjima qilish funksiyasining o‘ziga xosligi nimada?
5. Yandex tarjimonda oflayn rejimda ishlashning afzalligi nimada?
6. Yandex tarjimonning ishi qanday texnologiyalarga asoslangan?
7. Yandex tarjimon va Google tarjimon o‘rtasidagi farq nimada deb o‘ylaysiz?

3.3.QR-KOD VA UNDAN FOYDALANISH

QR-kod (Quick Response Code) – inglizcha “**Quick Response**” so‘zlaridan olingan bo‘lib, “tezkor javob” ma’nosini beradi. Ushbu tizim 1994 yilda Yaponiyaning **Denso-Wave** kompaniyasi tomonidan yaratilgan.

QR-kod maxsus tarzda kodlangan qandaydir bir ma’lumot, kvadrat ko‘rinishidagi tasvir. **QR-kod** orqali

QRCode.ru

belgilardan iborat axborotlarni kodlash mumkin. Bunday axborotlar sifatida sayt manzili, elektron tashrifnoma (vizitka), telefon, elektron pochta manzili, biror obyektning joylashgan koordinatalari va shu kabi ma'lumotlar ishlatilishi mumkin. Bitta QR-kod 7089 ta raqam yoki 4296 ta harf (A4 formatidagi 1-2 sahifa), 1817 iyeroglif ni o'z ichiga olishi mumkin.

QR kodi sizga quyidagi ma'lumotlarni tezda kodlash va o'qish (dekodlash) imkonini beradi:

- matnlar;
- turli saytlarning URL manzillari;
- ma'lumotni yuklab olish uchun faol havolalar;
- internet havolasi bo'yicha tezkor o'tish;
- elektron xat yoki SMS yuborish;
- manzilning joylashuvini aniqlash;
- Wi-Fi (internet) routeriga avtomatik tarzda ulanish mumkin;
- reklama va boshqalar.

Shuningdek, QR kodi tizim turli savdo jarayonlarda ommalashdi, ya'ni mahsulot yorlig'ida, kommunal xizmatlar kvitansiyasida yoki veb-sayt sahifalarida topish mumkin.

QR kod yordamida odatdagi shtrix-kodga qaraganda ancha katta hajmdagi ma'lumotlarni kodlash mumkin. O'rnatilgan kodni foydalanuvchining shaxsiy qurilmalari (smartfon, planshet) dekodlash uchun ishlatilishi mumkin, bu faqat bitta qurilmada bo'lgan sinfda ishlashni sezilarli darajada osonlashtiradi.

Bu kodning bosh afzalligi shundaki, u skanerlovchi uskuna (mobil telefon, fotoapparat yoki qo'l skaneri) yordamida oson va tez o'qish hamda kodlash imkonini beradi.

QR kod qo'llanishining asosiy tamoyili shundaki, u giperhavola tarzida ishlay oladi. Bu birdaniga ko'p ma'lumot haqida xabar berish zarur bo'lgan holatlarda yoki uni soddalashtirish kerak bo'lganda juda qulay vosita sanaladi. QR kod elektron ma'lumotlar uzatish tamoyiliga

asoslanadi. Bu, ayniqsa, ko‘p miqdordagi axborotni uzatish yoki undan foydalanishni soddalashtirishda qo‘l keladi.

QR kod surati mahsulot yoki xizmatni tanlash jarayonini yengillashtirishga yordam beradi, axir qadoq yoki reklama plakatidagi mana shu kichik kvadratchada 4296 tagacha belgi sig‘diriladi. U aloqa jarayonini optimallashtirishga ham xizmat qiladi, masalan, aksariyat holatlarda tashrif qog‘ozidagi nishonchada birgina tugmani bosish bilan kontaktlaringiz ro‘yxatiga qo‘shiladigan telefon raqami shifrlangan bo‘ladi. Shu bilan birgalikda, QR kodlar yordamida havoladan o‘tish, elektron xat, SMS yuborish, manzil joylashuvini bilish va boshqa ko‘plab amallarni bajarish mumkin.

QR-kodni yaratish uchun kerakli axborot o‘lchami aniqlangan holda tayyorlab olinadi va maxsus generator dasturidan foydalaniladi. Masalan, **qrcoder.ru** saytida onlayn tarzda yoki **QR-Code Studio** dasturini <https://www.tec-it.com/> saytidan kompyuterga yuklab, ishga tushirish orqali **QR-Codeni** yaratish mumkin.

Shuningdek, bugungi kunda O‘zbekiston Respublikasida “QR-online” – Uzcard va HUMO to‘lov terminal tizimlarida to‘lov va pul o‘tkazmalarida (QR-to‘lovlari) amalga oshirilmoqda. Ushbu onlayn imkoniyat O‘zbekistonda elektron tijoratni rivojlantirish orqali shaxsga naqd pul yoki bank kartalarini olib yurmaslik imkonini beradi. To‘lov uchun zarur bo‘lgan barcha ma’lumotlar to‘lov ilovasi ichida mavjuddir.

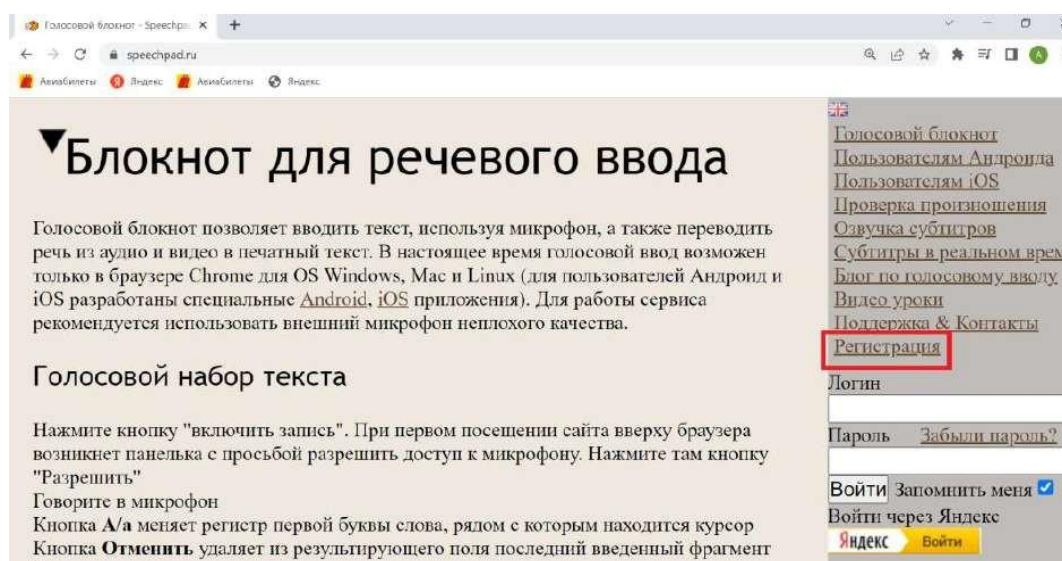
Nazorat savollari

1. QR kod nima va u qachon yaratilgan?
2. Bitta QR kod o‘z ichiga olishi mumkin bo‘lgan maksimal ma’lumot hajmi qancha?
3. QR kodni qanday maqsadlarda ishlatish mumkin?

4. QR kodning oddiy shtrix-kodga nisbatan afzalliklari nimada?
5. QR kodlari savdo va xizmatlarda qanday qo'llaniladi?
6. QR kodi qanday yaratiladi?

3.4. OVOZLI BLOKNOT ILOVASI

Ovozli bloknот ilovasidan foydalanish uchun brauzerning manzil maydonchasiga <https://speechpad.ru/> adres sahifasiga yozish orqali sahifasiga o'tish kerak. Xizmatdan to'liq foydalanish uchun ro'yxatdan o'tish lozim.

Registratsiya tugmasi bosiladi.

Регистрация в сервисе голосового блокнота

Зарегистрированные пользователи сервиса голосового блокнота смогут сохранять сформированные тексты в упорядоченном виде, а также загружать их в блокнот для дальнейшего редактирования. Для них появится возможность настройки интерфейса блокнота. Кроме того для них будет доступна функция создания пользовательских терминов, позволяющая связать словосочетания произносимые голосом с произвольным текстом. Они смогут использовать голосовые команды и задавать нужные им языки для голосового ввода.

Условия использования

1. Пользователи обязуются не использовать аккаунт для умышленного нарушения работы сервиса голосового блокнота.
2. Пользователи не должны передавать данные для входа на сервис третьим лицам.
3. В случае не соблюдения перечисленных правил, аккаунт пользователя может быть заблокирован.
4. Регистрируясь на сервис вы даете согласие на обработку ваших данных (email и имени) в соответствии с [политикой конфиденциальности](#).

Ваш email:
(на него будет отправлено письмо с паролем, письма на gamble.ru не доходят!!!)

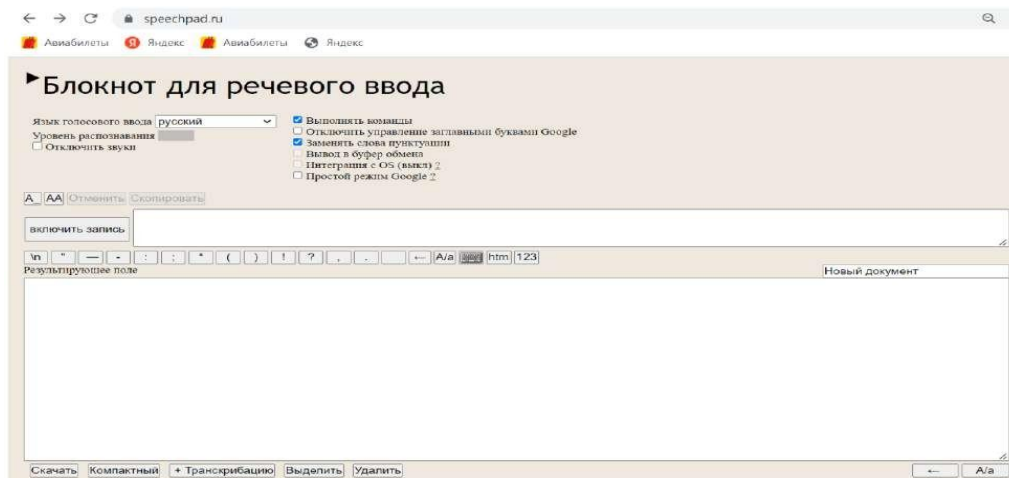
Ваше имя:
(используется для контактов)

Введите код с картинки

Нажав, на кнопку "Ok" вы подтверждаете согласие с условием использования сервиса

Ochilgan sahifadagi shartlar bilan tanishib chiqib, elektron pochta manzilingiz, tizim xizmatida foydalanish uchun login, parolni va

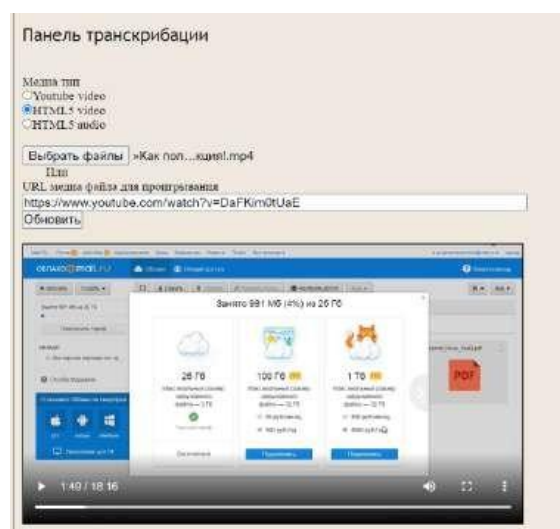
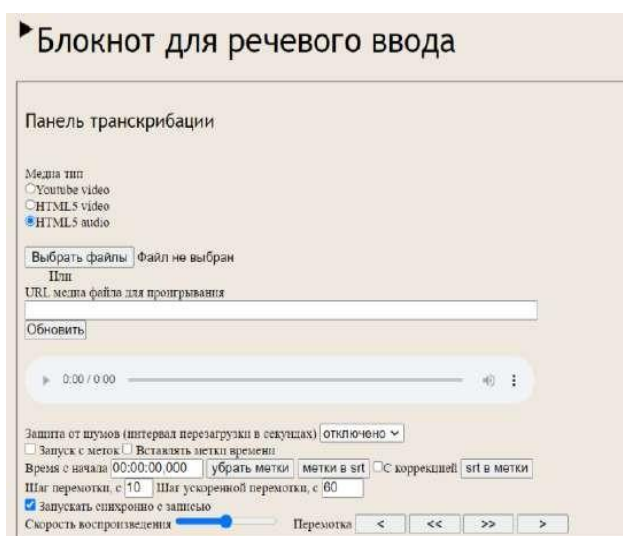
rasmdagi raqamlarni kiritib OK tugmasi bosiladi. Hamda kiritilgan elektron pochta manziliga tizimdan foydalanish uchun parol yuboriladi.

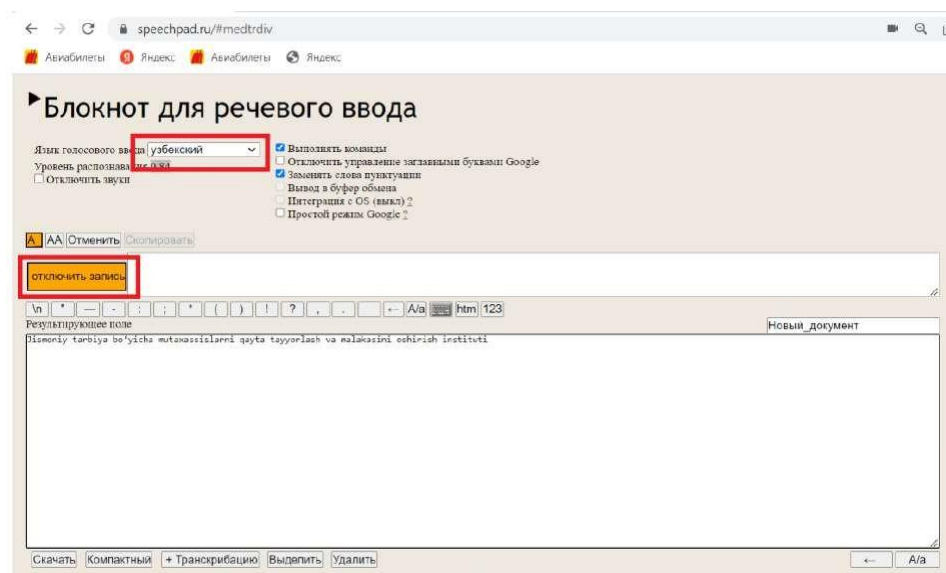

Pochtaga yuborilgan parol va ro'yxatdan o'tish login orqali tizimga kirishi, hamda ovozli bloknот xizmatining barcha imkoniyatlaridan foydalanish mumkin bo'ladi. Ro'yxatdan o'tgan foydalanuvchi audio va video ovozli fayllarni matn holatiga o'tkazishi mumkin.

+ Транскрибацию Audio va video ovozli fayllarni matn holatiga o'tkazishi uchun bo'limi bosiladi, u holda rasmdagi sahifa ochiladi

Shundan so'ng Youtube, HTML5 video, HTML5 audio fayllardagi ovozlarni matn holatiga o'tkazish mumkin bo'ladi.

Ovozli bloknot xizmat ilovasida kerakli til tanladi va yozib olish tugmasi bosiladi hamda matn o‘qiladi. o‘qilayotgan matnda nutq tiniq aniq bo‘lishi lozim. Kerakli matn tugatilgandan so‘ng yozuvni tugatish tugmasi bosiladi.

3.5. ONLAYN VEBINARLAR VA VIDEOKONFERENSIYALAR UCHUN PLATFORMALAR

Veb-seminarlar va videokonferensiyalar uchun onlayn platformalar zamonaviy ish va o‘quv muhitining ajralmas qismiga aylandi. Quyida Zoom va Google Meetning qisqacha tavsifini keltirib o‘tamiz.

Zoom-bu onlayn uchrashuvlar, treninglar, vebinarlar va konferensiyalar o‘tkazish imkonini beruvchi yetakchi videokonferensaloqa platformalaridan biri. Ushbu yechim kichik guruhlar uchun ham, katta tadbirlar uchun ham mos keladi, ishtirokchilar soni bir necha ming kishigacha.

Zoomning asosiy xususiyatlari:

HD video va audio konferensiyalar.

Ko‘p sonli a‘zolari qo‘llab-quvvatlash (bepul versiyada 100 tagacha va pullik tariflarda 1000 yoki undan ko‘p).

Uchrashuv paytida guruhlariga bo‘lish imkoniyati (breakout rooms).

Taqdimotchilar va ishtirokchilar uchun qo‘shimcha funksiyalarga ega veb-seminarlarni qo‘llab-quvvatlash.

Turli xil korporativ va ta‘lim vositalari bilan integratsiya.

So‘rov o‘tkazish imkoniyatlari va uchrashuvlarni yozib olish qobiliyati.

Google Meet

Google Meet-bu Google tomonidan yaratilgan oddiy va ishonchli video qo'ng'iroq yechimi. U Google Workspace (ilgari G Suite nomi bilan tanilgan) bilan birlashtirilgan bo'lib, taqvim va disk kabi boshqa Google mahsulotlari bilan uzluksiz muvofiqlikni ta'minlaydi.

Google Meetning asosiy xususiyatlari:

Havola orqali uchrashuvni tezda yaratish imkoniyati bilan foydalanish qulayligi.

Video va audio ulanishlarni xavfsiz shifrlash.

Uchrashuvlarni avtomatik ravishda yaratish va taklif qilish uchun Google taqvim integratsiyasi.

Google nutqni aniqlash texnologiyasiga asoslangan avtomatik jonli taglavhalar.

Ko'p sonli ishtirokchilarni joylashtirish imkoniyati.

Yanada samarali o'zaro ta'sir qilish uchun sezgir tartiblar va ekran tasvirlari.

Ikkala platforma ham foydalanuvchilarning turli ehtiyojlariga moslashib, ish uchrashuvlari va ta'lim sessiyalarini tashkil qilish uchun keng imkoniyatlarni taqdim etadi. Muhim afzallik shundaki, Zoom va Google Meet turli xil qurilmalarni, shu jumladan smartfon va planshetlarni qo'llab-quvvatlaydi, bu ularni deyarli hamma uchun ochiq qiladi.

Nazorat savollari

1. Zoom platformasining qaysi asosiy xususiyati kichik guruhlar hamda katta tadbirlar uchun mos keladi?

2. Google Meet platformasining o'ziga xos xususiyati nimada?

3. Zoom platformasi qanday tadbirlar o'tkazish uchun ishlatilishi mumkin?

4. Google Meet bilan qanday tadbirlar o'tkazishingiz mumkin?

5. Google nutqni aniqlash texnologiyasiga asoslangan xususiyat qaysi platformada mavjud?

TESTLAR

1. Internet rivojlanishining boshlanishi qaysi o'n yillikka to'g'ri keladi?
 - A) 1950-yillar
 - B) 1960-yillar
 - C) 1970-yillar
2. ARPANET nima uchun muhim?
 - A) Ilk veb-brauzerni yaratdi.
 - B) Ilk elektron pochta yubordi.
 - C) Internetning birinchi protokol-asosidagi tarmog'i.
3. World Wide Webni kim va qachon yaratgan?
 - A) Bill Gates, 1995-yilda
 - B) Steve Jobs, 1991-yilda
 - C) Tim Berners-Lee, 1989-yilda
4. Qaysi ijtimoiy tarmoq ilk bor keng ommaga tanildi?
 - A) Instagram
 - B) Facebook
 - C) Twitter
5. Elektron pochta nima?
 - A) aloqa uchun sayt
 - B) Internet orqali foydalanuvchilar o'rtasida elektron xabar almashish texnologiyasi va xizmati
 - C) shaxsiy kundalikni saqlash dasturi
6. Elektron pochta manzillari qanday kengaytmaga ega?
 - A) *.com
 - B) foydalanuvchi nomi@domen nomi
 - C) # foydalanuvchi nomi.domen
7. Ushbu xususiyatlardan qaysi biri elektron pochta afzalliklari bilan bog'liq emas?
 - A) viruslarni yuborish va qabul qilish qobiliyati
 - B) serverlarning mustaqilligi
 - C) har qanday fayllarni yuborish qobiliyati

8. Elektron pochta kontekstida baliq ovlash(Fishing) nima?

- A) baliq ovlash sport turi
- B) pochta serveridagi xato
- C) foydalanuvchining shaxsiy ma'lumotlarini olish uchun firibgarlik texnikasi

9. Elektron pochta orqali uzatiladigan ma'lumotlarni himoya qilish uchun qanday texnologiya qo'llaniladi?

- A) TLS
- B) GPS
- C) USB

10. Foydalanuvchilar istalmagan reklama xabarlarini oladigan hodisaning nomi nima?

- A) Fishing
- B) Xakerlik
- C) Spam

11. Ijtimoiy tarmoqlar internetda qachon ommalasha boshladi?

- A) 1980 yilda
- B) 1995 yilda
- C) 2003 yilda

12. Qaysi ijtimoiy tarmoq AQShda ijtimoiy medianing rasmiy boshlanish davrini belgiladi?

- A) Classmates.com
- B) LinkedIn
- C) MySpace va Facebook

13. Ijtimoiy tarmoqlarning salbiy tomonlaridan biri bu...

- A) Yopiq ma'lumotlar almashinuvi
- B) Ma'lumotlarning xavfsizligi
- C) Ma'lumotlarning har kim tomonidan topilishi mumkinligi

14. Telegram foydalanuvchilarga qanday qulayliklar yaratadi?

- A) Faqat matnli xabarlar yuborish
- B) Botlar va kanallar yaratish imkoniyati
- C) Faqat ovozli qo'ng'iroqlarni amalga oshirish

15. Botlar Telegramda qanday vazifani bajaradi?
- A) Ma'lumot qidirish va mijozlarga maslahat berish
 - B) Xabar yuborish va qabul qilishni taqiqlash
 - C) Faqat ovozli xabarlar yuborish
16. Kanallar Telegramda qanday maqsadga xizmat qiladi?
- A) Faqatgina shaxsiy muloqot
 - B) Cheksiz foydalanuvchilarga xabar yuborish imkoniyati
 - C) Mahsulot sotish
17. O'zbekiston Respublikasi Hukumat portalini nima?
- A) yangiliklarni nashr etish uchun veb-sayt
 - B) internetdagi rasmiy davlat axborot resursi
 - C) davlat xizmatchilari uchun ijtimoiy tarmoq
18. O'zbekiston Respublikasi Hukumat portalini tashkil etish to'g'risida qaror qachon qabul qilindi?
- A) 2015-yilda
 - B) 2016-yil 3-iyunda
 - C) 2017-yilda
19. O'zbekiston Respublikasi Hukumat portalining asosiy maqsadlari nima?
- A) davlat organlari faoliyati samaradorligini oshirish
 - B) fuqarolar va xo'jalik yurituvchi subyektlarga axborot resurslari va xizmatlarini taqdim etish
 - C) yuqorida aytilganlarning barchasi to'g'ri
20. O'zbekiston Respublikasi Hukumat portalini qanday vazifalarni bajaradi?
- A) davlat organlari o'rtasida axborot almashinuvi
 - B) huquqiy ma'lumotlarga kirishni ta'minlash
 - C) ikkala funktsiya ham to'g'ri
21. O'zbekiston Respublikasi Hukumat portalini qanday standartlarga javob beradi?
- A) Jahon savdo tashkiloti standartlari
 - B) Interpol Standartlari
 - C) Butunjahon Internet konsorsiumi (W3C) standartlari

22. Yagona identifikatsiya tizimi (YAIT) OneID nima?

- A) veb-resurslarga anonim kirish tizimi
- B) fayl almashish platformasi
- C) foydalanuvchilarga davlat va tijorat tashkilotlarining veb-saytlari va portallariga qulay kirish texnologiyasi

23. Nima uchun foydalanuvchi OneID tizimida shaxsiy ma'lumotlarini ro'yxatdan o'tkazishi kerak?

- A) spam elektron pochta xabarlarini olish uchun
- B) turli veb-xizmatlarni aniqlash va ularga kirish uchun
- C) ma'lumotlarni uchinchi shaxslarga yuborish uchun

24. OneID tizimida ro'yxatdan o'tishda qanday ma'lumotlarni taqdim etish kerak?

- A) faqat foydalanuvchi nomi va parol
- B) foydalanuvchi nomi, parol, to'liq ism, identifikatsiya raqami va boshqa shaxsiy ma'lumotlar
- C) faqat elektron pochta manzili

25. OneID qanday qo'shimcha autentifikatsiya usullarini taqdim etadi?

- A) barmoq izlari va retinal skanerlash
- B) bir martalik parol va elektron raqamli imzo
- C) faqat Login va parolni kiritish

26. OneID-ning elektron davlat tizimlari bilan integratsiyasi nima qilishga imkon beradi?

- A) qo'shimcha ro'yxatdan o'tmasdan barcha xizmatlardan foydalanish
- B) boshqa foydalanuvchilarning harakatlarini kuzatib boring
- C) viruslarni davlat saytlariga o'tkazish

27. Yagona portal orqali davlat xizmatlarini ko'rsatish uchun qanday tamoyil asos bo'ladi?

- A) "ko'proq to'lang, ko'proq oling"
- B) "fuqarolar emas, hujjatlar harakatlanadi"
- C) "avval tekshirish, keyin xizmat"

28. O‘zbekistonda elektron hukumat loyihasini amalga oshirishda qaysi tashkilotlar muhim rol o‘ynaydi?

A) “raqamli ishonch” raqamli iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi

B) ta’lim vazirligi

C) xalqaro it-kompaniyalar

29. my.gov.uz portalining asosiy afzalligi nima?

A) faqat kompyuterdan foydalanish imkoniyati

B) moslashuvchan interfeys va mobil qurilmalardan foydalanish qulayligi

C) turli xizmatlardan foydalanish uchun bir nechta ro‘yxatdan o‘tish zarurati

30. Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali qanday vazifalarni bajaradi?

A) faqat O‘zbekiston fuqarolari uchun elektron xizmatlardan foydalanishni cheklash

B) davlat xizmatlarini ko‘rsatish jarayonlarida byurokratiyaning kuchayishi

C) byurokratik to‘siqlarni kamaytirish va fuqarolarning davlat organlari bilan o‘zaro munosabatlarini yaxshilash

31. Google tarjimon (Google Translate) nima?

A) pullik ma’lumotlarni joylashtirish xizmati

B) matnlar, hujjatlar, veb-sahifalar va rasmlarni bir tildan boshqasiga mashinada tarjima qilish xizmati

C) xabarlarini avtomatik tarjima qiladigan ijtimoiy tarmoq

32. Google tarjimon qanday vositalar orqali mavjud?

A) faqat mobil ilova orqali

B) faqat veb-interfeys orqali

C) veb-interfeys, mobil ilova va API orqali

33. Google tarjimon tomonidan qancha til qo‘llab-quvvatlanadi?

A) 50 ta til

B) 100 ta til

C) 100 dan ortiq tillar

34. Google tarjimon qanday texnologiyalarga asoslangan?

- A) blockchain texnologiyasida
- B) mashinali o‘qitish va neyron tarmoq texnologiyalari
- C) sun’iy intellekt tamoyillari asosida

35. Google tarjimon qanday asosiy xususiyatlarni taklif qiladi?

- A) faqat matnni tarjima qilish
- B) matnni, veb-sahifalarni, hujjatlarni tarjima qilish va tarjima qilish uchun kameradan foydalanish
- C) faqat audio yozuvlarni tarjima qilish

36. Google tarjimonga o‘zbek tili qachon qo‘shilgan?

- A) 2010 yilda
- B) 2014 yilda
- C) 2011 yilda

37. Yandex tarjimon xizmati kim tomonidan ishlab chiqilgan?

- A) Google
- B) Microsoft
- C) Yandex

38. Yandex tarjimon qanday asosiy funksiyalarni taklif qiladi?

- A) faqat matnli tarjima
- B) matnni tarjima qilish, veb-sahifalarni tarjima qilish, matnni ovoz chiqarib o‘qish, rasmlarni tarjima qilish, oflayn kirish, lug‘at
- C) faqat veb-sahifalarni tarjima qilish

39. Yandex tarjimon boshqa mashina tarjima xizmatlaridan nimasi bilan farq qiladi?

- A) mashinali o‘qitish uchun noyob algoritmlarning mavjudligi
- B) lug‘atdagi so‘zlar va iboralardan foydalanishga misollarni taqdim etish
- C) matnni tarjima qilish imkoniyati yo‘qligi

40. Yandex tarjimondan internetga ulanmasdan foydalanish mumkinmi?

- A) yo‘q, bu mumkin emas
- B) Ha, agar siz oflayn foydalanish uchun til paketlarini yuklab olsangiz

C) yo‘q, faqat onlayn lug‘atlar mavjud

41. Yandex tarjimon foydalanuvchi ma’lumotlarini qanday himoya qiladi?

A) blockchain texnologiyalaridan foydalanadi

B) kiritilgan ma’lumotlarni ma’lumotlar bazalarida saqlamaydi

C) foydalanuvchi ma’lumotlarining maxfiyligini jiddiy qabul qiladi

42. Zoom platformasi qanday tadbirlarni o‘tkazish imkoniyatini beradi?

A) Faqat jismoniy tarbiya mashg‘ulotlari.

B) Uchrashuvlar, treninglar, vebinarlar va konferensiyalar.

C) Faqat o‘yinlar va sport tadbirlarini.

43. Zoom platformasining bepul versiyasi nechta ishtirokchini qo‘llab-quvvatlaydi?

A) 50 tagacha.

B) 100 tagacha.

C) 500 tagacha.

44. Google Meetning asosiy xususiyati nimada?

A) Faqat audio qo‘ng‘iroqlar.

B) Havola orqali tezda uchrashuv yaratish imkoniyati bilan foydalanish qulayligi.

C) Faqat shaxsiy mashg‘ulotlar.

45. Google Meet qanday integratsiya imkoniyatlari bilan ajralib turadi?

A) Turli korporativ va ta’lim vositalari bilan integratsiya.

B) Google Workspace bilan integratsiya.

C) Amaliy mashg‘ulotlar va o‘yinlar bilan integratsiya.

46. Zoom platformasida qancha ishtirokchiga mo‘ljallangan tadbirlar o‘tkazish mumkin?

A) 50 kishigacha.

B) 500 kishigacha.

C) Bir necha ming kishigacha.

XULOSA

Raqamlashtirish davrida Internet texnologiyalari ta'lim va rivojlanish uchun yangi zamin yaratmoqda. Ular an'anaviy ta'lim yondashuvlarini o'zgartirishda muhim rol o'ynaydi, bu esa uni yanada qulayroq, moslashuvchan va interaktiv qiladi. Onlayn kurslar, vebinarlar, videokonferensiyalar, elektron kutubxonalar va ta'lim platformalari kabi texnologiyalar o'qituvchilar va o'quvchilar qo'lida ajralmas vositaga aylandi. Ular ma'lumot va bilimlarga kirishni yaxshilash, o'quvchilarning mustaqilligini rag'batlantirish va ularni o'quv jarayonida faol ishtirok etishga jalb qilish orqali ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi.

Shuni ta'kidlash kerakki, Internet texnologiyalarini ta'lim kontekstiga muvaffaqiyatli integratsiya qilish o'qituvchilardan yangi uslubiy yondashuvlar va ko'nikmalarni rivojlantirishni talab qiladi. Bunga ta'lim platformalari va vositalaridan samarali foydalanish qobiliyati, shuningdek, o'quv materiallarini zamonaviy o'quvchilar ehtiyojlariga moslashtirish va o'quv jarayonini yanada interaktiv va induviduallashtirish orqali o'zgartirish qobiliyati kiradi.

Internet texnologiyalarini ta'limga integratsiya qilish yo'lida muayyan qiyinchiliklar, jumladan, axborot xavfsizligini ta'minlash, talabalar va o'qituvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish va axborotning haddan tashqari yuklanishiga qarshi kurashish zarurati yotadi. Biroq, Internet texnologiyalarining afzalliklari potensial xavf va murakkabliklardan ancha yuqori bo'lib, ularni zamonaviy o'quv jarayonining eng muhim vositalari qatoriga kiritadi.

Xulosa qilib aytganda, ta'limda Internet texnologiyalari nafaqat bilimga kirishni osonlashtiradi va o'quv jarayonini optimallashtiradi, balki tanqidiy fikrlash, mustaqillik va raqamli muhitda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi, bu esa o'quvchilar uchun ularning kelajakdagi hayoti va kasbiy faoliyatida juda muhim.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Tolametov A.A., Jismoniy tarbiya va sportda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari //Darslik. -T.: Umid Design, 2021.-192 b
2. Tolametov A.A., Jismoniy tarbiyada zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish // O‘quv qo‘llanma. -T.: Umid Design, 2021.-172b.
3. Tolametov A.A., Nurmuxamedov A.M., Maxarov T.A., Axborot texnologiyalari// O‘quv qo‘llanma.-T.: O‘zDJTI, 2008 -120 b.
4. A. Ishonkulov Internet va uning imkoniyatlari// Uslubiy qo‘llanma. -Samarqand.: Bilig-ilmiy faoliyat, 2024.-80 b.
5. Tolametov A.A., Sportda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari// O‘quv qo‘llanma.–T.: Zamon Poligraf, 2023. – 244 b.
6. Tolametov A.A., Ta’lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish// Uslubiy qo‘llanma.–T.: Zamon poligraf, 2023. – 64 b.
7. В.Д.Элькина., Информатика и математика // Учебник. Москва: Юрайт, 2020 г. – 402 с.

Elektron ta’lim resurslari

1. <http://edu.uz>
2. <http://lex.uz>
3. <http://sportedu.uz>
4. <http://uzedu.uz>
5. <http://lib.sportedu.uz>
6. <http://ziyonet.uz>
7. <https://umail.uz>
8. <https://mpe.uz>

MUNDARIJA

KIRISH	3
I-BOB. O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUKUMAT PORTALI	5
1.1. Internet tarmog‘i tuzilishi	5
1.2. Elektron pochta.....	7
1.3. Ijtimoiy tarmoqlar	188
1.4. O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portali	300
II-BOB. DAVLAT AXBOROT RESURSLARI VA INTERAKTIV XIZMATLAR	344
2.1. Yagona identifikatsiya tizimi(OneID)	344
2.2. Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali	377
III-BOB. INTERNETDAGI ONLAYN TIZIMLAR VA ULARDAN FOYDALANISH	400
3.1. Google tarjimon	400
3.2. Yandex tarjimon	433
3.3. QR-kod va undan foydalanish	44
3.4. Ovozli bloknot ilovasi.....	47
3.5. Onlayn vebinarlar va videokonferensiyalar uchun platformalar	49
TESTLAR	51
XULOSA	58
ADABIYOTLAR RO‘YXATI	59

B.A.RAXMANOV

**INTERNET TARMOG‘I XIZMATLARI VA ULARDAN
FOYDALANISH**

Uslubiy qo‘llanma

Muharrir: Rahimova Gulbaxor
Tex.muharrir: Mamatkarimova Munira
Musahhih: Abduraximov Shoxjahon

© “Samarqand davlat chet tillar instituti” nashriyoti,
140104, Samarqand sh., Bo‘stonsaroy ko‘chasi, 93.

Nashriyot tasdiqnomasi:
№ 1243-7560-5999-432c-2125-1811-8655

Bosmaxona tasdiqnomasi:

4268

Bosishga ruxsat etildi: 16.06.2025-yil.
Ofset bosma qog‘ozi. Qog‘oz bichimi 60x84 ¹/₁₆.
“Times New Roman” garniturası. Ofset bosma usuli.
Hisob-nashriyot t.: 3,8. Shartli b.t.: 2,1.
Adadi: 100 nusxa. Buyurtma № 16/06.

SamDCHTI tahrir-nashriyot bo‘limida chop etildi.
Samarqand sh., Bo‘stonsaroy ko‘chasi, 93-uy.